ÇINARALTI

HAFTALIK İLİM VE SANAT MECMUASI

BU SAYIDAKİLER

Her Tehlikeye Karşı	Orhan Seyfi Orhon
Atatürk adiyle, saniyle ve türlü inkılâplariyle en büyük Türkçüdür	H. E. Erkilet
Bir Görüm (şiir)	H. Nusret Zorlutuna
Acem ?	Barkın
Koçaklama Türkülerimiz	M. Fahrettin Çelik
Namık Kemal hakkındaki şüphelere cevap istiyorum!	Muallim Ş. Bilgehan
Arzu (şiir)	Edib Ayel
Ankarada bir resim sergisi ...	Çınaraltı
Bugünkü Türkçülüğün esasları	Hüseyin Namık Orkun
Olgun İnsanlar	Dr. M. Hakkı Akansel
Suavi (şiir)	Dündar Akünal
Vecizeler	Çınaraltı
Türkü (şiir)	Emin Ülgener
İlteriş Kutluk Kagal	Necdet Sançer
Asker (şiir)	Mehmet Ülkücü
Yazı Dili Münakaşaları	Ali Canip Yöntem
Sen (şiir)	Yusuf Kadıgil
Türk Kendine Dön!	İ. Hakkı Baltacıoğlu
Seçme güzel şiirler, resimler	

SAYI : 18

KURUŞ : 10

Güzel Büyük Anneler

Genç ve Taze görünmek için Bu basit ve Kolay usûlü tecrübe ediniz.

Saf ve hazmettirilmiş süt kreması ve zeytin yağı, diğer gizli cevherlerle karıştırılarak beyaz renkte (yağsız) Tokalon kreminin istihzarında yirmi senedenberi kullanılmakta olan meşhur formüle ithal edilmiştir. Bu krem, cildinizi serian besler ve gençleştirir. Tenin çizgi ve buruşukluklarını ve gayri saf maddelerini giderir ve cildi tazeleştirir ve nefis bir koku ile tâtîr eder. Fazla kılların neşvünemasına sebebiyet vermez. Malûmdur ki Fransız kadınları bugün bir kaç sene evvelkilerine nazaran umumiyetle daha güzeldirler. Mütehassıslar bunun sebebini Tokalon kreminın vasi istimaline atfediyorlar. Aylık satışı hemen bir milyonu bulmaktadır. Siz de bugünden itibaren bu kremi kullanmağa başlayınız ve her sabah daha güzel görününüz. Tokalon kreminin müsmir neticeleri garantilidir. Aksi takdirde paranız iade edilir.

RADYOLİN

İLE SABAH, ÖĞLE VE AKŞAM

Her yemekten sonra günde üç defa muntazaman dişlerinizi fırçalayınız.

Mutlaka kazanacaksınız!

Millî piyango, netice itibarile daima kazançtır!

BİR MİLLÎ PİYANGO

bileti almakla, mutlaka kazanacaksınız.
Bu kazanç, şahsî olmasa da millîdir.
Cebinize girmeyen ikramiye, iki
çelik kanat olup göklerde
sizi koruyacaktır.

Millî piyangoyu hiç bir ay kaçırmayınız!

Kitaplarınızı Arif Bolat Kitapevinden Alınız

Çınaraltı ve Akbaba mecmualarının yeni ve eski sayıları bulunur

İstanbul Ankara caddesi No. 89

TÜRK KENDİNE DÖN!

Yazan : İsmail Hakkı BALTACIOĞLU

Çok kıymetli mütefekkirimiz Bay İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun bu pek güzel yazısını (Tan) dan alıyoruz. Müstesna bir üslûpla memlekete millî duyguyu aşılıyan bu yazılarından dolayı sayın üstada tebriklerimizi sunarız.

Milliyet fikri nedir? — Milliyet fikri yüksek benlik fikri, orijinal oluş fikri, öz kültür fikri, kendine inanma fikri, kendine güvenme fikri, kendine yetme fikri, kendini başkalarından aşağı görmeme fikri, tarihî varlığına inanma fikri, dününe, bugününe, yarınına inanma fikri, önsüzlük, artsızlık fikri, en yüksek hayır, en yüksek ahlâk fikridir.

★

Aşağılık duygusu korkunçtur. — Bir kavim ki, kendini başkalarından aşağı görür ve başkalarını kendisinden üstün sayar, o kavim aşağı bir kavimdir. Bir millet ki, yabancıların ahlâkını, zevkini, hayat anlayışını kendininkinden üstün bulur, yabancının kültürünü benimser, o millet «millet» adına lâyık değildir. Milliyet şuuru üstünlük şuurudur. Aşağılık duygusuyle birleşemez. «Kavim», bu âlemde ayrı bir kültür vazifesi olduğuna inandığı gün «millet» doğar.

★

Terbiye yabancıdan alınmaz. — Terbiyesi mi, İngiliz terbiyesi mi, Alman terbiyesi mi vereyim, deme! Türk çocuğuna Türk terbiyesi vereceksin! Terbiye ancak ve yalnız millî olabilir. Terbiye «ilim, teknik, fen, usûl, mutat» gibi milletler arası bir şey değildir ki, onu yâdellerden alasın! Terbiye henüz içtimaîleşmemiş olan çocuğu millîleştirerek içtimaîleştirecek şeyin adıdır. Çocuğun Türk terbiyesi alacak, Türk olacaktır. Terbiye kültür işidir; yabancıdan, yaban illerden alınmaz. Türkün terbiyesi Türke göre, Türk olur.

★

Türk, edebiyatta kendine dön! — Türk, edebiyatta kendine dön! Tarihte kurt efsanesini yaratan sensin. Masallarda peri kızlarını yaşatan, keloğlanı ülkeden ülkeye koşturan sensin. Kerem'e saz çaldıran, Arap Üzengi'yi dövüştüren sensin. Halkın ağzında ata sözlerini tekrarlatan sensin. Yunus, Kaygusuz, Karacaoğlan, Dertli, Âşık Ömer hep senin çocukların. Karagöz, Kavuklu, Nasrettin Hoca, Bekri Mustafa, İncili Çavuş... Hep sensin. Edebiyatçı; dinmez, tükenmez ilham kaynaklarına karşı nankör olma; tarlanın başına git, bostan dolabının kıyısına otur, balıkçı kahvelerine git, çıkmaz sokaklara gir, halka karış, halktan ilham al. Sonra durma yarat; yepyeni bir Türk edebiyatı yarat!

★

Türk; mimarîde kendine dön! — Türk! Bütün geçmiş zamanların mimarî saltanatında hüküm süren sensin. Mimarînin süs sanati değil, yapı sanatı; ornoman sanati değil, nisbet ve tenasüp sanati olduğunu insanlara öğreten sensin. Bu yer yüzünün büyük ayıplarını örtmek için kubbe denilen kapakları kapatan sensin. Mazlûmların âhiyle sarsılan gök kubbesini tutmak için minareden sütunlar diken sensin. Sütunlarının başından göz yaşları gibi dökülen istalâktitleri oyan, taşlara can veren sensin. Çinilerindeki çiçeklerle tabiatin çiçeklerine örnek veren, yepyeni bir nebat ve geometri âlemi yaratarak Allah'la yarış eden sensin. Türk mimarı; zamanının beton tekniğini al, fakat mimarî vicdanını sakın alma! Dedelerin taşları türkleştirdiler; sen de betonu Türkleştir. Beton yapılarını görenler Türkün rüyasını görmüş olsunlar. Türk; mimarlıkta kendine dön!

★

Türk; ahlâkta kendine dön! — Türksün, müsavatçısın. Tarihin tahakküm tarihi değil, adalet tarihidir. Tarihin de kadınla erkeğe ayni hakları veren ailelerin, illerin, devletlerin tarihidir. Hakan'a Hatun'u bir kılan, ocakta erkeğin mabudu için yanan ateşin yanında kadının mabudu için ayrı ateş yakan din senin tarihî dinindir. Tarihte kadınla erkeği müsavi yapan «Türk ailesi» denilen sosyal tipi yaratan sensin. Fermanlara Hakan ile birlikte Hatun'a da imza attıran sensin. Törenlerde Hakanın sağına Hatun'unu oturtan sensin. «Eş, eşik, eşit» sözleri canlı olarak yalnız senin dilinde yaşıyor. Türk erkeği; kadına baş değil, eş ol! Türk kadını dişi değil, ana ol! Kadın; kendinden büyük olanlara manikürlü ve boyalı tırnaklarını uzatma; kalk el öp; öptüğün eli başına koy! Türk; ahlâkta kendine dön!

★

Türk; felsefede kendine dön! — Türk; Paris'i, Londra'yı, Berlin'i... gör, gez, yaşa; fakat İlgaz ovasında çıplak bir dağın yamacına yaslanmasını bilen Türk köyünü beğen! Bu fakir Türk köyünü bütün Avrupaya değişme! fransızcanın kortezyen selâsetine, ingilizcenin demokratlığına, almancanın ürekliliğine dikkat et; fakat türkçenin özlülüğünü bunların hiçbirine değişme! Sakın unutma : Partenon aklın mucizesidir; Notre - Dame de Paris taş kesilmiş bir âyindir, Louis XIV ün ornomanlarında şahane ihtişam vardır; fakat Yeşilcami, Beyazıt medresesi, Yenicami sütunları asaletin, beşerin kendisidir. Eflâtun, Aristo, Descartes, Kant gibi büyük filozoflar beşer düşüncesinin «Mutlak» ı saklıyan anıtlarıdır; fakat Türk masallarında, Türk ata sözlerinde, Nasrettin Hoca fıkralarında sonsuz hakikatler vardır. Birincilerin kırmak istedikleri muamma kapılarını bu ikinciler anahtarla açmışlardır. Türk; tekniği, ilmi, fenni, metodu Avrupalılara borçlusun; fakat vicdanını kendine.

İsmail Hakkı BALTACIOĞLU

Çınaraltı

Dilde, Fikirde, işde Birlik

SAYI:	İdarehanesi;	TELEFON :
18	İstanbul, Ankara caddesi, Hususî daire	22129

Her tehlikeye karşı...

Yazan: Orhan Seyfi ORHON

Türk inkılâbı, bir taraftan hayatımızda bir takım yeni kıymetler yarattı; fakat bir taraftan da - yıkılan müesseselerin neticesi - bir takım fikir boşlukları bıraktı. Bunların yerlerini çarçabuk dolduramadık. Hâlâ inkılâbın bütün genişliğiyle tam bir felsefesi yapılamadı. Senelerdenberi Cümhuriyet gibi, hürriyet gibi, demokrasi gibi dünyaca tanınmış fikirleri kendi hesabımıza öğmekle kaldık. Bugün, birçok gençlerin vicdanlarını yoklasak bulacağımız şey, belki de, sadece bir medeniyetcilik akidesi olacaktır. Bunun pratik şekli konfor isteğine dayanıyor: Yeni kazanç yolları, caz, sinema, dans, modern apartımanlar, rahat ve müreffeh bir hayat...

Fakat bütün bunlar bizim şartlarımız içinde bir millete, geleceğe korkusuz bakmak cesaretini vermez. İleride her çeşit verimin hasadını yapabilmek için şimdiden ruhumuzda bir ateşin, büyük ve mukaddes bir ateşin yanması lâzım!

İşte, bunun yokluğu aramıza bazı yabancı fikirlerin sızmasına sebep oldu. En ziyade sola temayüller sınırlarımızı aşıyor. Bu çok tehlikeli sabotajcı fikirler, görünmez paraşütleriyle tereddüt hayatımızın köprü başlarına inmededir. Alarm etmiyoruz. Fakat bu sinsi istila zannedildiği kadar dar bir kesimde kalmıyor. Arasıra batıp çıkan mecmualarıyle, gazeteleriyle, alkışlanan şairleriyle, acaip muharrirleriyle, tenkitleriyle, tarizleriyle, imalarıyle, hikayeleriyle, resimleriyle gittikçe genişliyen bir yer almaktadır. Vakıa, milli bünyemizin sağlamlığına, hükumetin dikkatine güveniyoruz. Yalnız şunu da unutmamalı ki fikre karşı koymak için fikirden başka silâh yoktur. Tazyik, tehdit onu kuvvetlendirir. Yasak cazibesini arttırır. Abdülhamid devrinde; Namık Kemal'in (Evrakı Perişan) gibi alelâde bir biyografi kitabı bile yasak edilince beyanname ehemmiyetini aldı. 1908 de bir gün bunların Rumelide nasıl birdenbire infilâk ettiğini gördük. Kendimizi korumanın asıl çaresi şudur: Fikre karşı fikir! Bizi birbirimize sımsıkı bağlıyacak, duygularımızı kaleleştirecek, tereddütleri, şüpheleri ortadan kaldıracak fikir! Hepimize güven verecek, ümit verecek, heyecan verecek, ruhlarımızda bir ateş, büyük ve mukaddes bir ateş yakacak fikir!

Söylemeğe bile lüzum yok ki bu tam bir inanışla Türkçülük'ten başka birşey olamaz!

Orhan Seyfi ORHON

6 Birincikânun 1941 Cumartesi

ÇINARALTI

Haftalık Türkçü, Fikir ve Sanat Mecmuası

Cumartesi günleri çıkar.

Abone şartları :

Yıllığı 500, altı aylığı 250 kuruş.

Ecnebi: Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş.

Fiatı : 10 Kuruş.

281

6. Birinci kanun 1941, sayı 18

ATATÜRK

Adıyle, sanıyle ve türlü inkılâplariyle en büyük Türkçüdür.

Atatürk Filoryada

Yazan :
Emekli General
H. E. ERKİLET

Atatürkün Türkçülüğe ve Türk milletine ettiği büyük hizmetler ve iyilikler sayılmakla bitmez ve tükenmezler. Atatürk bize o maskara fes yerine şapkayı giydirirken yalnız Avrupa medeniyetinin sembolünü başımızda taşıtmak istemiş değildi. O bununla Türk ulusuna yürüyeceği ve yükseleceği istikameti de göstermişti. Türk milleti, gayri millî bir serpuşu atarak Başbuğunun kendisine uzattığı şapkayı kabul edip benimsemekle de, varlığını bir çok yüz yıllardanberi karartan, ruh ve dimağını inkişaftan meneden velhasıl elini kolunu bağlıyarak hareketten ve ileri gitmeden alıkoyan o mel'un taassubu, o meş'um koyu cehaleti artık istemediğini ve onun dileğinin güneş kadar parlak ve ısıtıcı olan batı kültür ve medeniyetinin üzerine kurulduğu milliyetcilik yolunda yürümek olduğunu ifade etmişti.

Atatürk bize lâtin harflerini de verdi ve Türk milleti, Türk dilini en iyi yazmağa imkân veren bu harfleri Türk alfabesi olarak kabul etti. Harf inkılâbı bence Atatürk inkılâplarının yalnız en büyüğü ve en çetini değil hattâ en kuvvetlisi olmuştur. Çünkü güzel ve büyük dilimizi lüzumsuz yabancı söz ve kaidelerden temizleyip korumağa biz ancak bu harfler sayesinde imkân bulacaktık. Batı ilim ve tekniğini benimseyip işlememizi de bu harfler kolaylaştıracaktı. Fakat daha geniş düşünürsek yeni harflerin Türk kültür birliğine istikbalde edeceği hizmetleri de keşfederek Atatürk'ün Anadolcu bir şef olmayıp hakkile bir Türk Başbuğu olduğu neticesine varırız.

Atatürk büyük inkılâplarını yaparken şüphe yok ki bütün Türk milletini bir kül halinde düşünüyor ve büyük Türk ulusunun büyük geleceğini görüyordu. Türk tarihini, Türk hronolojisini, Türk dilini ve hattâ Türkiyenin dış siyasetini işlerken ve işletirken bile onun yalnız memleketci zihniyetile değil tam bir milliyetçi ve hattâ Önder bir Türkçü karakterile hareket ettiği görülür.

Atatürk'ün en büyük bir Türkçü olduğunu bize unutulmaz surette daima hatırlatacak ve ispat edecek delil yine bizzat onun kendi ölmez adı :

Atatürk, Milli Şef ile beraber...

Türkün atası, Atatürk'tür; ve Türkü, yalnız Anadoluda mukim bir kabile farzetmek türlü gıllugışlarla benliklerini kaybetmiş zavallı gafillere veya kasten görmez el oğullarına mahsustur. Bunların türlü çıkar ve yüksek konforları onları bu zavallılıktan kurtarıp korumağa daimî bir mâni teşkil ederse elimizden yalnız acımak gelir.

Atatürk, kendine ve bizlere yeni Türk adlarını takarken ve taktırırken bile Anadolunun ne coğrafya ve ne de tarihi içinde mahpus kalmıyarak en geniş Türk ufuklarında yeni akınlar yapmış ve yaptırmıştı. Atatürk Türklere soy adlarını tesbit için emir vermekle, yalnız Türk ailelerinin demokratik asaletlerini tahkim etmeği düşünmüyor, fakat ayni zamanda Türkl ve Türkleri, arap adları takmak millî şuur yerine memleketçilik ve lâmcılık gayretleri gütmek yüzü şimdiye kadar uğradıkları çok geniş messül kayıplarından korumak ve k tarmak gayesini güdüyordu. Bu böyle Müslüman Türke her şe evvel ve daima Türk olduğunu hat tacak şey onun Türk soy adı olac

Türklerin takınacakları yeni adlarının Türkçe olmalarını talep e Atatürk soy adı kanunundaki ruh budur ve bunu Türk milleti çoktan lamış ve kavramıştır. Fakat ne ya ki, istikametleri belirsiz, üstelik ç dan çıkmış bazı şımarık zekâ ve m tıklar açık hakikatin kuvvetli ışığ bakamadıkları için bin dereden bula sular getirerek yaptıkları mugalata güneşin ziyasını örtmek yolunu yorlar. Fakat bu şaşkın ve hatalı yol Atatürk'ümüzün ve ne de onun o ardılı Millî Şefimizin yolu olamaz. yük Türk ulusunun ve büyük Türk dunun kıblesi olan Ankara da bu lun üstünde değildir. Onların yolu zim şaşmaz yolumuzdur.

H. E. ERKİLET

282

Acem?

Yazan: BARKIN

Acem! İşte çok işittiğimiz, çok kullanmız ama tam anlâmını bilmediğimiz ve yanlış kullandığımız bir kelime; Acem demektir? Araplar bu kelimeyi kendilerden başka milletler için kullanmışlardır. den çıkıp eski medeniyet ülkelerine gi- yabancı uluslarla karşılaştıkları ve bunları birbirinden ayırd edemedikleri arda hepsine acem deyip geçtiler. Evve- Araplar ve sonunda Türkler bu kelimeyi sen İranlılar için kullandılar. Hele Os- imparatorluğu zamanında ve Osman ları ile İrandaki Safevî imparatorluğu sındaki korkunç ve kanlı rakiplik başla- zaman (acem) kelimesi bir kin ve düş- lık havasını taşıyarak Türkiye - İran sı- nın ötesinde yaşayan her kişi için kulla- Acem kelimesinde Türk - İslâm tari- in ebedî bir fâciası olan Sünnîlik - Şiîlik manlığının, Osmanlılık - İranlılık rakipli- en kötü ve bayağı hisleri yaşar. Öyle henüz beceriksiz olan ve bir işi iyi bile- n kişiye (acemi) demek yani beceriksiz cahili İranlıya benzetmek bir zamanlar a olmuş ve bu kelime nihayet İstanbul çesinin esas bünyesine karışmış ve lû- inde yer almıştır. Bir İranlıyı bu kelime hiç bir söz gücendirmez. İrana giden İranlı ile tanışan bir Türke bu sözü yen kullanmamasını tavsiye ederim; nkü dostluğu giderir ve sempatisini kay- ir. Halbuki şunu söylemek gerekir ki çok zarif ve çelebidir, hünerli ve akıl- ve (acemi) kelimesinin ifade ettiği kü- âcü teşbihe asla lâyık değildir. Bu sözü rliği ile lûgatimizden kaldırmak lâzım!

***

İran güzel ve yürek çeken bir ülkedir, rada bizleri seven iyi ve medenî kardeş- imiz yaşarlar. Bunların bir kısmı farisi, kısmı Türk dilile konuşurlar. Meselâ işte ı ülkesinin bir parçası olan Azerbaycan! ada bilindi bilineli Türkler oturmuş- dır ve otururlar, dilleri temiz türkçedir, ve temiz Türk soyundandırlar. Şarkın çok mik bir unsuru olan Azerbaycan Türk- yurdlarından çıkan önderler etrafına planarak tarihin muhtelif çağlarında bü- devletler kurmuşlar, asırlarca İran kıt'- sına dirlik düzen vererek parlak medeni- erin gelişmesine, umumî refahın artma- a ve yaşayış standardının yükselmesine bep olmuşlardır. Halbuki biz bunlara hep m) der geçeriz, türkçe konuşan türkçe azan hakanlarını Acem şahı diye anarız. ralarda yaşayan Türklerin çoğu farisiyi ezler bile! Devlet memurlarından bile si bilmeyenler vardır. Birkaç yıl önce izde iken polisin birinden kendisine farsça hitap ederek bir yer sordum, bana (Farsça danişmirim!) dedi. Sonra Türkçe konuştuk ve ahbap olduk. Devlet dairelerinde türkçe söylenir, emirler öyle verilir, ama yazı dili farisidir ve bir Azerbaycanlı farsçayı eskiden bizim öğrendiğimiz gibi mektepte öğrenir. Tibrizde sokaklarda, kahvelerde, dükkânlarda konuşulan dil türkçedir ve insan şöyle bir sokağa çıktığı zaman her halde bizim Beyoğlunda olduğundan daha çok türkçe işitir.

Bir Görün!

Kapında kul olmak ar değil bana,
Toprağına yüzüm sürmek dilerim.
Senden gayri kimse yar değil bana,
Bir görün Yunusum, görmek dilerim!

Yıllardır koşarım izinde, pirim,
Ağlamak isterim dizinde, pirim,
Bulamazsam bu yer yüzünde, pirim,
Kanatlanıp göğe ermek dilerim.

«Geldin ateş gibi, geçtin âb gibi»
Hasretinle halim pek harap gibi.
Yunusum, kalbimi bir kitap gibi,
Senin huzuruna sermek dilerim.

Bu aşkın uğruna varım kül oldu,
Bu aşkın uğruna dil bülbül oldu;
Göğsümde yüreğim kızıl gül oldu,
Koparıp da sana vermek dilerim!

Rüzgâr ol, şafakta alnıma sürün;
Bulutlara sarın, mehtaba bürün;
Görün bana, pirim, bir kere görün!
Vuslatın gülünü dermek dilerim!..

Birinciteşrin 1941

Halide Nusret ZORLUTUNA

Azerbaycanın eski bir kültürü, şâirleri, edipleri vardır. Edebiyat dili bizimkinden farksızdır. Çınaraltının daha geçenki 16 ncı sayısında Sadık Aran bu şiirlerden birkaç örnek verdi. Bunu ben de göstermek için İsmail Safevî'nin beğendiğim birkaç beyitini yazıyorum:

Biz ezelden tâ ebed meydana gelmişlerdeniz,
Şahımerdan aşkına merdane gelmişlerdeniz!

. . . . .

. . . . .

Kâinatı sureti rahmana tebdil eyleriz,
Ruhu kudsün ruhuyuz insana gelmişlerdeniz!

Gel gönül hoş görelim bu demi,
Bu da böyle kalmıya bir gün ola!
Kişi çekmek olmaz gussei gamı,
Haktan gelir her ne gelse bir kula.

***

Yazı dili böyle olduğu halde konuşma dilinde bizim İstanbul lehçesi ile Azerbaycan lehçesi arasında ufak tefek bazı farklar vardır. Ama bu farklar İstanbul dili ile meselâ Kastamonu veya Erzurum lehçesi arasındaki farklardan büyük değildir. Nasıl ki hiç şehirden çıkmamış bir İstanbullu Anadolu içine gidince ve bu lehçe farkı ile birdenbire karşılaşınca biraz bocalarsa Azerbaycanda da Anadolu Türkü ayni hal ile karşılaşır ve birkaç gün halkın konuştuğu dili anlamak için dikkat etmek zaruretinde kalır. Ama biri Anadolulu öteki Azerbaycanlı iki Türk münevveri daha ilk konuşmada hemen birbirlerini anlarlar.

Azerbaycan Türkleri bir hoş lehçe ile görüşürler; kelimeleri biraz uzatırlar, (k) ları yerine göre bazan (g), bazan (h) gibi söylerler. Bu hususî bir Türk lehçesidir, meselâ Konya lehçesi, Kastamonu lehçesi, Diyarbakır lehçesi gibi. Bizler yazık ki bu lehçeye (Acem) lehçesi diyebiliriz. Yani meselâ İstanbullu bir Rumun, bir Ermeni veya Yahudinin türkçe konuşması gibi bu lehçeyi de öz dili Farisî olan bir İranlının Türkçe konuşması imiş gibi sanırız. Bu zan o kadar umumidir ki eskiden meddahlarda, şimdi de mizah gazetelerinde (acem taklidi) alay ve hezel mevzuu olmuş, hattâ namlı bir edibimiz Acem taklidi ile bir nevi meddah kitabı yazmış ve bu kitap epey revaç bulmuştur. Halbuki öz dili farisî olan bir İranlı türkçe öğrendiği zaman onun Türk tecvidine uymayan türkçesi Azerbaycanlı bir Türkün öz Türk şivesinden tamamen farklıdır. Yani biz Acem taklidi yaparken bilmeden ve onu konuşanları Acem sanarak Türk dilinde en çok konuşulan büyük bir lehçe grupu ile alay ediyoruz. Bu ne acı bir gaflettir!

Bütün bunları, bu eski tabiri ile (malûmu ilâm kabilinden) olan hakikatleri Çınaraltı sahifelerinde yazmak bana ağır geliyor. Şu itibarla ağır geliyor ki Türkiyenin dışında her münevver kişinin bildiği bu hakikatleri asıl bilmesi lâzımgelen Türk münevveri azdır. Gün geçmez ki bu acı bilgisizliğe elemle şahit olmıyayım.

Daha geçen gün bir tren yolculuğu esnasında bunu yine gördüm. Şu halde ey sevgili Çınaraltı okuyucuları şu soğuk ve manasız (Acem) kelimesini kullanmıyalım. (Acemi) kelimesi gerçe artık dilin bünyesine girmiş ve İranlı kardeşleri küçültücü anlamını büsbütün kaybetmiştir. Hiç bir Türk bu kelimeyi kullanırken böyle bir mana kasdetmez fakat geliniz Türkçü kardeşler bu kelimeyi bırakalım ve sözlüğümüzden çıkaralım.

Doktor Rebii BARKIN

283

Doğuda Derleme

Koçaklama türkülerimizden

Yazan : M. Fahreddin ÇELİK

II.

— Geçen sayıdan —

Kırım savaşında İngiliz ve Fransızların da bizimle birlikte Rus'arla vuruşmak üzere hazırlandıklarını o sıra Karslılar da, tâ köylere varıncıya dek, öğrenmişlerdi. Kars kavgası başlamadan az önce yani 1855 baharında, Arpaçayı ötesinden kaçıp gelen Terekeme mültecileri Rusların bu sefer büyük bir kuvvet ve hazırlıkla Kars üzerine gelmekte olduklarını söyluyorlardı. Kars köylerinden olup, komşularının bu gelen mültecilerin yaygarasiyle düşünmeye başladığını gören (Garip) adlı bir âşık aşağıdaki koçaklamayı söylemiştir :

GELİR [geliyor]

Çok tarif eyleme sarı Moskofu
Dayansın üstüne al Osman gelir
Bir yandan İngiliz bir yandan frenk
Bir yandan da kalkıp Yakup can gelir[1]

Seksen bin okuyan seksen bin yazan
Seksen bin dervişdir haneden bezen
Seksen bin lâdif (redif) tir silâhın düzen.
Seksen bin ihtiyat kahraman gelir

Seksen bin atlıdır seksen bin yayan
Seksen bin Arabın onunde oayan
Seksen bin Arnavut sizlere beyan
Seksen bin bektaşi baş Turkmen gelir

Seksen bin balyası[2] seksen bin Kürdü
Seksen bin Çerkezin çekilmez derdi
Seksen bin geliye dolıyor orau
Her biri gotturup yuz bin can gelir

(Garip) diyer kurmaz bununla cengi
Tamam aynalıdır topu tüfengi
Uruseti (Rusyayı) yıkıı hemi firengi
Urusun başına o tufan gelir.

Yukarıdaki deyişten haberi olmıyan Karsın Şüregel kazasının Aralık köyünden olan Kulu adlı bir terekeme âşık da o sıra şu koçaklamayı söylemiştir :

GELİR [geliyor]

Çok da at oynatma ey dini batıl
Dayan ki üstüne al Osman gelir
Seksen mın atlıyle seksen mın yayan
Seksen min de serhenk balaman[3] gelir

Şıpkız[4] yılan kimin elatımız[5] var
Nezalı cıdalı hep küheylan süvar
Seksen min atlıdır elinde teber
Şikâr yetmiş kaynağında[6] kan gelir

Kulu diyer bâde içtim piyrimden
Horasanda kurşanmışım belimden
Niçe kumandarlar kalkıp yerinden
Ankara İstanbul güllü Van gelir

93 Savaşı koçaklamalarından

Karsın Çıldır kazasının Suhara köyünden olan ünlü âşık Şenlik, 93 savaşı başında 24 nisanda Ruslar sınırı geçerek taarruza başlayınca bütün komşularının ve Kars koruyucularımızın «kanını coşturmak» için şu eşsiz koçaklamayı söylemiştir :

93 KOÇAKLAMASI

Ehli islâm olan eşitsin bilsin
Can sağ iken yurt vermeniz (vermeyiz) düşmana
İsterse Uruset (Rusya) ne ki var gelsin
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Kurşanın kılıncı geyinin tuğu
Kavga bulutları sardı dört yanı
Doğdu koç yeniden şan almak günü
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Asker olan bölük bölük bölünür
Sandız mı ki Kars kalesi alınır
Boz atlar üstünde kılınç çalınır
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

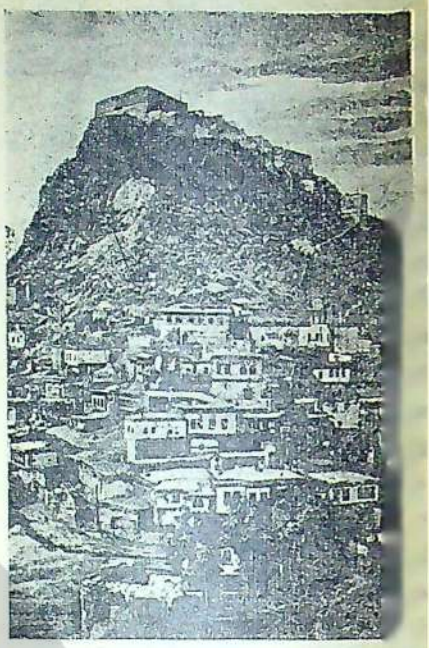

Kars kalesi ve altı (55 sene evvel)

Kavga günü namert sapa yer arar
Er olan göğsünü düşmana gerer
Cemi ervah bizle meydana girer
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Hele Al Osmanın görmemiş zorun
Din gayreti olan tenarik görün
At tepin baş kesin kazagın kırın
Can sag iken yurt vermeniz düşmana

Benesferdir[7] bilin Urusun aslı
Orman yabanısi balıkçı nesli
Hınzır surusune gatın kurt misli
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Şenlik ne durursuz atları binin[8]
Sıyra kılınç kafir üstüne gönün
Artacaktır şanı bu Al Osmanın
Can sag iken yurt vermeniz düşmana

---

(1) Yakup han veya Murat han, o z İranın sınırımıza yakın serdarlarından

(2) Balyası veya Milbası da deniler kelimenin manası anlaşılamadı.

(3) Balaman (balaban) da denir; çalgısı, menternane.

(4) Şıpkız; belirsiz sancan, ansızın ran, karanlıkta vuran veya öldüren.

(5) Elat; (el'in cemi) aşiret, boy.

(6) Kaynak; pençe, keskin ve k pençe.

(7) Benesfer; (Beni-Asfer) yani lar - sarı oğulları demek ise de, eskiden mahlara ve sonra Bizansa verilen bu adı kımız (katı gâvur, kart kâfir) anlar tahkir yerine kullanmaktadır.

(8) Şenlik sözü ayni zamanda halk) anlamına da geldiğinden, Âşık k cinas yapmıştır.

284

Gerçekten de Âşık Şenliğin bu klamasında dediği gibi (Koç ye- er kılıncı kurşanıp cenk donlarını ek, düşmana göğüs gererek at tep-, baş kestiler, düşmanın kazak ve tını kırdılar). 93 savaşını anlatan Ahmet Muhtar Paşanın (Sergü- hayatımın cildi sanisi) ve Mehmet f beyin (Başımıza Gelenler) ese- le öğerek bahsettikleri ünlü Meh- beyin yiğdığı beş yüz atlı hep Kar- merkez, Şüregel Zarşat ve Çıldır sınıra yakın kazaları köylülerinden gönüllülerdi. Kars cephesinde sa- boyunca Mehralı beyin ve Atlıbaşı- ın kumandasında çeteler gibi çok estçe vuruşan bu gönüllü kuvvetle- z düşmana pek çok zayiat vermiş- ; sonra da bunlar Karsın düşme- le Sivasa gidince bu hazır ve yarar arslı gönüllülerden ilk (Hamidiye) ayı kurulmuştu.

Aşağıdaki koçaklama, Mehralı in Sivasa atlılariyle birlikte geçtik- sonra söylenmiş ve onun yaptığı ulmaz koçaklamaları anlatan des- dan alınmıştır; aslı 18 hane (bent) an bu destanı Kars köylerinden (Sa-) adlı bir Âşık 93 den az sonra emiştir :

Çıldır gölü ve koyun sürüleri

Mehralı bey destanından

ağalar beyler bizim illerde
çaklıktan yanı (taraf) birdi Mehralı
llık eyleyip dağlarda gezdi
y zaman kaçak durdu Mehralı

la gözünden düştü devletin
göze girip buldu rağbetin
ana tanıttı şanın şevketin
eşsiz namdar erdi Mehralı

n kavga kopanda Karsın başına
an üçte baktı yurdun işine
beş yüz atlıyı yiğdı peşine
skofun cengine girdi Mehralı

htar Paşa kıydı ana nişanı
ladı tökmeğe hunu düşmanı
nı tuttu bütün Kafkazistanı
çaklardan düzdü ordu Mehralı

Orduyu islâma rehnümun oldu
Tanrı aslanı çok şad memnun oldu
Düşman güzergâhı hep pürhu noldu
Leşlerini yere serdi Mehralı

Kamander (Rus kumandanı), kazağı hep biydar etti
Rahat yatırmadı can bizar etti
Lorus[9] da elinden elhazer etti
Gece karargâhlar yardı Mehralı

Moskof ordusuna çok dehşet saldı
Her hareketlerin keşfedip bildi
Osmanlı askeri tedabir aldı
Düşmana tuzağı kurdu Mehralı

Adını duyanda Urus saldadı
Koparırdı (mama!) deyin feryadı
Moskofa havf saldı merdane adı
Gözlerin kurdunu kırdı Mehralı

Rusu Şüregelde pişman eyledi
Yollarını kesip hüsran eyledi
Taburların hâk ile yeksan eyledi
En dilâverlerin yurdu Mehralı

Hüdanın mukadder günü gelende
Bu hal ile mahşer günü gelende
Düşmanların zafer günü gelende
Ciğerine dağlar vurdu Mehralı

Ağlıya ağlıya yurdu terketti
Atlıların çekip Sivasa gitti
Nice ehli maraz şifaya yetti
Onlara bir tau nçordu (derdi) Mikralı

Vatanında onun hicranı kaldı
(Sadık) da vasfedip arzanı kaldı
İkinci Köroğlu destanı kaldı
Söylenir dillerde merdi Mehralı

M. Fahrettin ÇELİK

(9) Lorus (Loris Melikof), 93 deki Rus baş kumandan vekili.

Vecizeler

Bir adamın karakteri kendi hakkında söyledikleri ile değil, başkaları hakkında yürüttüğü mütalâalarla anlaşılır.

A. TOURNIER

★

Ümit saadetten alınmış bir ödünçtür.

RIVAROL

★

Neş'eli bir tabiat: İşte saadetin öz kaynağı!

SCHOPENHAUER

★

Felâket olmıyan her şey saadet savılmalıdır.

P. de LIGNE

★

Koltuklayıcı sözlere lâyık olmak ve onları dinlememek lâzımdır.

FENELON

★

«Yapmak isterdim» sözünden birşey çıkmaz. Yalnız «İsterim!» sözünde bir tesir ve kuvvet mevcuttur.

VINET

★

İşsiz bir hayat berveçhi peşin ölüm demektir.

GOETHE

MİLLİYETÇİ DERGİLER

Namık Kemal hakkındaki

şüphelere cevap istiyorum!

Cinaltı, S. 18, 6 Birincikânun 1941, s. 6-7.

Yazan :

Muallim Şerif Bilgehan

Benim yaş ve neslime mensup insanlar için Namık Kemal ismi ne kadar cazip ve sihirli idi. Bu isim, bir zamanlar, yani 1880 ile 1910 arası münevverleri ve gençleri için vatan, millet ve hürriyetin timsali idi. Onun bir manzumesini elde etmek, yazılarından bir parçasını kopya etmek ne büyük bahtiyarlıktı. Fakat işte bazı büyük hayaller ve idealler gibi bu isim de serbest olarak söylenmeğe, eserleri mebzulen tabedilip neşredilmeğe başlandığından yani 1908 inkılâbından sonra yavaş yavaş sönmeğe yüz tutup hattâ bir aralık kendisine şiddetle hücum bile edilmiştir. Şimdi yeniden yine bu ismi tebcil ve tekrim ettirmek için uğraşılmaktadır. Şu halde Namık Kemal hakkında husule gelmiş olan bu fikir tebeddülâtının sebeplerini tahlil etmek lâzımdır. Fransız inkılâbının meşhur simalarından Mirabo, hayatta iken ne büyük teveccühlere mazhar olmuş ve nâşı (Panteon) a defnedilmiş iken ölümünden bir müddet sonra sarayın gizli dolabında çıkan jurnalları dolayısile aleyhinde ne büyük galeyanlar husule geldiği ve cesedinin (Panteon) dan çıkarılıp atıldığı malûmdur. Namık Kemalin, hâşâ, böyle bir yüz karası olduğunu söylemek istemiyorum. Fakat sebebi söylenmeden hakkında yapılan türlü muamelelerde sebep aramağa, merak denilen bir şey insanı sürüklemektedir ve bence bu cihet tetkik ve tahlil edilmelidir. Ölüler hakkında yapılan tenkit ve takdirlerin onlar için olmayıp diriler için olduğunu nazarı itibare alarak müstakbel nesillerimiz için bu cihetı ihmal etmemeliyiz. Şu halde evvelâ Namık Kemalin leh ve aleyhinde söylenen sözleri hulâsa edelim. Namık Kemalin büyüklüğünü gösteren deliller: 1: Bizde millet, hürriyet ve bilhassa vatan kelimelerini bol bol tekellüm edip bunları halka öğreten ve bu uğurda mücadele ve mübarezeye halkı teşvik edip bunun için hapis ve menfalara kadar sürüklenip hayatını istihkar eden Namık Kemaldir. 2: Osmanlı edebiyatına roman denebilecek yazı nev'ini ithal edip Cezmi ve Celâleddin gibi roman ve piyeslerile edebiyatımızı zenginleştirmiştir. 3: Tanzimat edebiyatını eskilerin taarruzlarından vikaye için kalemi ile mücadeleden çekinmemiş ve Avrupa tarzında yeni edebiyatın teessüsünde mühim bir âmil olmuştur. 4:1877 ilk mesrutiyetin ilânında âmil olanlardan biri olmuş ve bunun için Avrupaya firar edip oralarda çalışmış ve nihayet sultanların tahakkümlerini kırmağa hizmet etmiştir.. İşte Namık Kemale isnad olunan hizmetler..

Şimdi de aleyhinde söylenen sözleri görelim: 1: Namık Kemalin istediği millet, Osmanlı milleti vatan da Osmanlı vatanı idi, onda Türk millet ve vatanı mefhumu yoktur. 2 Osmanlı edebiyatına asrî denebilecek romanı ithal etmiş fakat buna mukabil lisanımızı zor terkipler ve mübalâğalara boğarak davul sesi veren üslûp ile Türk lisanını anlaşılmaz ve tashih edilmez bir şekle sokmuştur. 3: Gerek Avrupaya firarında ve gerekse ilk meşrutiyetin ilânında, sultanların tahtlarını yıkmak için yaptığı mücadelelerde olduğu gibi yabancı ellerin âleti olmuş ve onu bu işlere sevkeden âmil dahi vatan ve millet hamiyeti değil ecnebi paralarının cazibesi olmuştur denilmektedir. Namık Kemalin aleyhinde söylenen bu sözlere iştirak etmemekle beraber bunların salâhiyetli şahıslar tarafından inceden inceye tetkik edilip tenvir edilmesini arzu edenlerdenim. Yalnız Kemalin karakterinde ben şunu sezmekteyim ki Kemalde şiddetli bir mücadele ihtirası bulunup tuttuğunu koparmak isteyen ve iyi, fena bir fikre saplandığı zaman o fikri galip çıkarmak için her vesileye başvurmaktan çekinmiyen müthiş bir mübareze kuvveti vardır. Kemal, kuvvetli bir Osmanlı, koyu bir Müslüman ve Sünnîdir ve böyle olmıyan insanlara da düşmandır. Romanlarına bakınız; Osmanlı ve Sünnî olan Cezmi kahramandır ve en büyük faziletlere maliktir. İranlı ve Şiî bulunan romanının diğer simaları Türk oldukları halde alçak ve aşağılık kimselerdir. Dağıstanlı şanhallar da sünnî oldukları için iyi ve kahraman olmuşlardır. (Vatan) piyesinin kahramanı olan İslâm bey de (besa) larile bir Müslüman ve bir Arnavuttur ve belki de bunun için kahraman olmuştur. Celâleddin Harzemşah eserinde de böyledir. Celâleddin vatanını bırakıp kaçtığı, ihtiyatsızlığına ve korkaklığına binaen memleketini Mogollara çiğnetmiş olmasına rağmen Müslüman olduğu için şayanı takdir olup Cengiz ise mecusî olduğundan dolayı şayanı nefret bir simadır. Kemalin Mogollara karşı olan bu şiddetli nefretinden dolayı olacaktır ki Müslüman bulunan tatarlara karşı da kendisinde hiç bir muhabbet görülmez (bu münasebetle hatırıma bir vak'a geldi. Namık Kemalin arkadaşı ve talebesi bulunmuş olan Ebüzziya Tevfik bey 1910 senesinde, Tasviriefkâr gazetesinde, Ruslara karşı yazdığı bir makalede «Kanlarına tatar kanı karışmış olan Rusların barbarlıktan kurtulmaları mümkün değildir.» diye bir fıkra yazmıştı. Bu sözü protesto için o zaman Darülfünununda bu birkaç Tatar arkadaşlarımla beraber ber Ebüzziya matbaasına gitmiştim. Tevfik bu işte kendisini mazur göstermek için « tadım Kemal bey de bu fikirde idi» diye vap vermiş ve bizleri hayrete düşürmü

Namık Kemal hakkında tenevvür mesi arzu edilen bir cihet de ken milliyeti meselesidir. Edebiyat kitap hakkında yazılmış olan makalelerden şıldığına göre Kemalin annesi Arnavu taraflarından ise de babası halis bir Türk Dedesinin Konyalı Bekir ağa olduğu ve ailenin de Topal Osman paşa neslinden duğu iddia edilmiştir. (Ve zannedersem Bekir ağa meselesini ilk evvel yazan ve kiyede milliyet meselesi ortaya çıktıktan ra onun oğlu Ali Ekrem bey olmuştur). buki Kemal bey bizzat kendisi yazı Arnavut olduğunu iddia etmiştir. (T Harabat) kitabının ikinci kısmı demek (Takip) kitabının Ebüzziya matbaası t dan neşredilmiş olan (Üçüncü temsil) 74 üncü sahifesinde (Yüsri) nin (canbahşı hayalin hapsedildi dide * Tel feslerde ciğer lahnile bülbül besleriz) b ni tenkit ederken aynen «..Rabian be Arnavudum ama o kadar ciğerden h mam. Harabat'ın her sayfasında ise bir ğer mazmununa tesadüf ettikçe k (Bahçekapısında Süslünün) lokant zannediyorum da gönlüme istikrah g demektedir.

Bundan başka (Tahribi Harabat) da bu iddiası tekerrür etmiştir. Kemal de tetkik edilmesi lâzım bir mesele de vatan muhabbetinin ne suretle başlamış duğunu öğrenmektir. Geçen sene do nun yüz seneliği tes'id edilirken y söylenen sözler arasında bu cihetı gö bir yazıya tesadüf edemedim. Yalnız müsteşarı İhsan Sungurun radyo kor sında «Kemal beyi vatanperverliğe sev cihet, Türk - Rus muharebesinde Kars civarı halkında görmüş olduğu felâket sözü dikkatimi celbetti. Acaba böyle m Ve Kemal beyin Karsta bulunduğu tar Rus muharebesi tarihi ayni midir? bildiğime göre Kemalin Karsta bulu şu menhus muharebeden çok daha olmuştur. Yoksa Kemalin çok kullandığı tan ve millet sözleri muasırı bulunan tor Hügo, Paul Derolede ve Sully Prudh gibi sâirlerin şiirlerinde çok terennüm e leri bu kelimelerin Türkçe mukabilleri olmuştur? Yine geçen yıl yüzüncü münasebetile yazılan yazılardan ben anladım da Kemalde Osmanlı han karşı sönmez bir kin ve adavet mevcut

286

kin ona dedelerinin intikamını almak
ı babasının aşılamış olduğu bir histen
i gelmiş imiş.. Ve doğrusu bu sözler beni
y de düşündürmüştü. Yoksa Kemalin
t ve vatan diye haykırmaktan maksadı
anlı hanedanını ve devletini yıkmak
mi olmuştur? Eğer böyle ise şu halde
hissin adı vatanperverlik olmayıp başka
lıydı. Hakikî bir Türkün bir şahsa ve
â padişaha kızarak, birçok milletlerden
kkep Osmanlı câmiasında kendi öz ır-
na mensup hanedanı ve onun taç ve tah-
yıkmak istemesi mümkün müdür? Bu
le yıkılacak hanedan ile beraber men-
olduğu ırkın da şu câmia içinde malik
luğu hukuku yıkılmış olmaz mıydı? Ve
anlı tarihinde, halis bir Türkün bu yol-
bir isyanı vaki olmuş mudur? Bu hls,
na mahkûm milletlerin hâkimlerine karşı
ndıkları bir nevi intikam usulünden
t olmuştur ki misalleri eski Roma, Os-
lı ve Rus imparatorluklarında bol bol
lmektedir. Ben kendi hesabıma Kemalin
hisle hareket etmiş olduğuna inanmak
nem, fakat bu mesele mademki mevzuu
his olmuştur. O halde bunun da tetkiki
ndır. Edebiyat kitapları Kemal beyin
rupaya firarına sebep olarak Mısırlı Mus-
Fazıl paşanın davet ve parası olduğunu,
n Aziz ve Âli paşalardan intikam al-
k isteyen Mısırlı paşanın, Kemal ve ar-
aşlarını para ile kandırarak bu yola sü-
emiş olduğunu yazarlar. Sonra Kemalin
kiyede ilk farmasonlardan olduğunu, bu
esleğe sokulmuş olan veliaht Murad efen-
nin Kurbağalıderedeki köşküne gidip gel-
ğini, o sıra farmasonların İstanbulda mü-
sili bulunan bir Rum doktoru ile Kema-
teşriki mesai ettiğini yine o kitaplardan
yoruz. Sultan Aziz devrinde İstanbulda
ğiliz ve Rus nüfuzlarının şiddetle çarpış-
akta olduğunu, Reşit paşayı ellerine alıp
anlı devletini istedikleri yola sevkeden
lizlerden sonra Mahmut Nedim paşa va-
asile bu defa Ruslar nüfuz sahibi olmağa
lamışlardı. Her iki devlet, zaman zaman
teşkilâtları ve paralarile Osmanlı mem-
tinde hocaları, münevverleri, saray ve
erleri ele almağa çalışmış ve uğraşmış-
dı. Bir asırdanberi İngiltere Hariciye Ne-
tinin icra vasıtası olmuş olan farmasonlar
niyeti de o sıra işe karışmış ve nihayet
an Azizin hal'i ile Muradın tahta çık-
ma, yani Rus nüfuzunun kırılıp İngiliz
ifuzunun yeniden teessüsüne hizmet et-
şti. İşte bütün bu işlerde Kemal beyin
görülmektedir. Onun için bu cihetlerin
anlaşılması lâzımgelir. Namık Kemalin
meşrutiyet ilânında âmil olanlardan bu-
muş olduğu iddiasına gelince bu münase-
le aklıma bir fıkra geldi: Napoleon, bi-
ci konsüllüğü zamanında, bir gün Jan Jak
sso'nun kabri önünden geçerken yanında
lunanlara Russo'nun kabrini gösterip (Bu-
a yatan adam keşke doğmamış olsaydı...
Belki Fransa daha rahat yaşardı) demiş; maiyetindekilerden birisi (Bunu söylemek her halde size düşmezdi) cevabını verince Napoleon (Benim için de böyle söylenmiyeceği ne malûm, Russo gibi ben de doğmamış olsaydım her halde Fransa daha mes'ud olurdu) diye mukabele etmiştir... 1877 meşrutiyeti olmamış olsaydı belki o menhus Rus muharebesi olmaz, 93 millî felâketi hu-

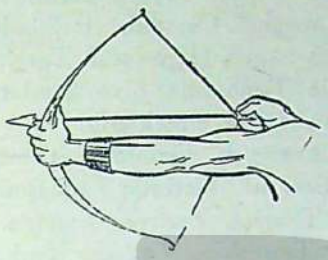

Arzu

Yazan : Edip AYEL

Arzu içi bir kurt gibi dişler
Bir lâhza sükût et ve: Niçin? de
Tatmış dilimiz türlü yemişler
Arzu içi bir kurt gibi dişler
Her sevgi gün arttıkça genişler
Vaktin hele doğmussa gecinde
Arzu içi bir kurt gibi dişler
Bir lâhza sükût et ve: Niçin? de

Hep yağma edip kalbi yemişler
Az çok balı varken gömecinde
Gördük ne yokuslar. ne inişler
Hep yağma edip kalbi yemişler
Gözlerdeki baygın menevişler
Koşmakta iken gölge peşinde
Hep yağma edip kalbi yemişler
Az çok balı varken gömecinde.

Etmiş bize arzu nice işler
Herkes bir emel besler içinde
Haksız bize çılgın dememişler
Etmiş bize arzu nice işler
Hasret içe bir ok gibi işler
Sevdiklerimiz olsa da Çinde
Etmiş bize arzu nice işler
Herkes bir emel besler içinde.

EDİP AYEL

sule gelmez, Abdülhamidin istibdadı artmaz, hasılı bu yüzden milletin çektiği ıstıraplar vücude gelmezdi diye düşünürsek bilmem hata mı ederiz?. Namık Kemalde zerre kadar türkçülük hissi bulunmayıp türklükten bahis bile etmemiş olduğunu iddia edenlere karşı «Hayır, Kemal, Türkçülük te yapmış, aruz veznini bırakıp hece veznile yazalım, elifbamızı ıslah edelim, lisanımızı sadeleştirelim.. Demiş» denebilir. Evet Kemal ihtimal bunları söylemiştir; fakat kendisi bilfiil bir şey yapmamıştır. Hattâ elifbamızı ıslah için uğraşan Kafkas Türklerinden Mirza Fetih Ali Akundof bunun için İstanbula gelmiş. Bâbıâliye, Meşihata müracaat ederek projelerini müdafaa edeceğini bildirmiş iken Namık Kemal kendi gazetesinde bu zata hücum edip onun bir an evvel İstanbuldan çıkıp gitmesine, daha doğrusu istiskal edilip koğulmasına sebep olmuş ve ıslahat fikrini de berbaraf ettirmiştir. Vâkıa bunlar ehemmiyetsiz ve ufak şeylerdir ama her halde Kemalin meslek ve hayatını iyiden iyiye tetkik etmek behemehal lâzımdır. Padişahlar tarafından nefvedildikten sonra kendisi bir vakitler peygamber derecesine çıkarılıp şimdi de millî bir dâhi gibi gösterilen bu muazzam zatın hakikî kıymet ve ehemmiyeti anlaşılmalıdır ki gelecek nesiller ona göre hareket etsinler.. Vâkıa millette böyle büyük tesirler bırakmış ve islmleri tebcil edilmiş kimseleri tenkit ederek milleti sukutu hayale düşürmenin doğru bir hareket olamıyacağı pek haklı olarak iddia edilebilirse de «Ölüleri tenkit etmekle dirilere ders verilmiş olur» fikrini de unutmamalıdır. Ve sunu da bilmelidir ki tebcil edilmek istenilen bir şahsın bütün tenkitlerden temiz alınla çıkması onun kıymet ve ehemmiyetini kat kat arttırır. Kemalin de böyle her türlü tenkit ve şüphelerden temiz alınla çıkacağında tereddüt edilemezse de yine bir kere salâhiyetli kalemlerin bunları tahlil etmeleri lâzımdır.

Abdülhamidin hal'inden sonra saraydaki curnalları tasnife memur komisyon azasından birisi bir gün bana şunları söylemişti: «Curnalların içinde hiç beklenilmiyen kimselerin imzaları görülünce milleti sukutu hayale düşürmemek için Mahmut Şevket paşanın emrile bütün bu curnallar imha edildi». Buna karşı ben de şu fikri serdetmiştim «Keşke böyle yapılmayıp curnalcılar tamamen teşhir edilmiş olsalardı inkılâp daha esaslı olur ve istikbalde bu tıynette kimselerin çoğalmasına engel olmuş olurdunuz..»

Muallim Şerif BİLGEHAN

Ankarada bir Resim Sergisi

Geçen gün Ankara radyosu, dinleyicilerine, Ankara Halkevinde yeni bir resim sergisi açılacağını haber verdi. Bu sergide karikatürist ressam Salih'in (Tarihten Çizgiler) ismi altında hususî bir üslûp ve meharetle canlandırdığı karikatürler teşhir edilecekmiş!

Ressamın sanat ve maharetini bir tarafa bırakıyoruz. Fakat bu resimler, örneklerini derin bir teessürle gördüğümüz o (Tarihten Çizgiler) ise hayret ve teessüflerimizi bir daha tekrarlamadan kendimizi alamıyacağız.

Acaba, Ankara Halkevi bu çizgilerin kimleri kepaze ettiğini görmedi mi? Karikatür bir tenkid şeklidir. Millî ve ahlâkî bir gaye takip eder. Kusurları belirtir, hataları büyültür. Ayıpları ortaya koyar. Neticede bütün bu şeylere karşı bir tiksinme ve istihfaf duyarız.

Fakat bu çizgilerdeki gaye, millî ve ahlâkî değildir. Bu resimler bir takım şahsî kusurları hiciv etmiyor. Bunlar bizim babalarımız, analarımız, dedelerimiz, ninelerimiz olan adamlardır; kalem efendileri, ihtiyar aile reisleri, hoca efendiler, beyler, paşalar, kazaskerler, vezirler, müşürler.. Âdetlerimiz, aile hayatımız, ve aile hayatımızın her çeşit hususiyetleri.. Bir milletin tarihinin böyle kepaze edilmesi görülmüş şey değildir!

Bu sergiyi seyredenler, mazilerinden utanmıyacaklar mı? Bunlardan ne bekleniyor? Bu karikatürlerin tahkir edilmiş cetlerimizin suratlarına tükürmek, sonra da birbirimize dönüp: «Aman, yarabbi, bizler meğer ne maskara şeylermişiz?» demek mi?

Sayın Ankara Halkevinden, bir dikkatsizlikle açıldığına şüphe etmediğimiz bu serginin millî haysiyetimiz namına kapatılmasını rica ederiz.

ÇINARALTI

Bugünkü Türkçülüğün esasla

— IX —

Yazan:
Hüseyin Namık Orku

Avrupa âlimleri Türk sözü hakkında şunları söylemişlerdir : Hammer meşhur Osmanlı tarihinde Türk kavim ismini Herodotun Targitaos ve İncilin Togharma diye kaydettiği ad ile mukayese etmektedir.

Franz V. Erdmann, Temuçin ve halefleri adlı eserinde Türk ismini Turier, Taurier, Tyriten, Toreten, Turanier, Taurisker, Turken, Turkmenen, Taurmenen, Turkmanen, Turkomanen (1) adlarile mukayese ederek çıktığı bir nokta aynı ismi Thrak adı ile de münasebettar bulmaktadır. Heinrich Winkler bu mukayeseyi daha genişleterek Türk ismini Magyar, Vogul, Mongol, Yugur, Hungar, Tunguz, Bulgar adlarının aynı telâkki etmekte ve bütün bu isimleri aynı kökün değişmesi telâkki evlemektedir.

S. W. Koelle Tatar adını Tartar dive kaydederek bu ismi tarmak yâni çekmek, cezbetmek kökünden, Türk ismini de turmak ve türmek fiilinden çıkararak aynı veya müşabih manâda olarak izah etmektedir.

Macarlardan Fiok Karoly'a göre çince Tu-kiu olan Türk kelimesinin asıl şekli Turku olup Hazerdenizinin sahilinde oturan İskitlerin dilinde göl kenarında oturan adam manâsına gelir.

Bütün bu gayrı ilmi ididaları bir tarafa bırakırsak bize ilk ciddî istikakı verenin Vambéry olduğunu görürüz. Vambéry Armin Türk-tatar kavimlerinin iptidaî kültürü adlı tetkikinde (s. 51) Türk sözünü törümek, türemekten çıkarmaktadır. Yürümek sözünden yörük, yürük hasismi çıktığı gibi törümek, türümek fiilinden de Türük sözü teşekkül edebilir. Netekim evvelce de arzettiğimiz gibi bu kelimenin eski telâffuzu tek heceli değil iki heceli yâni Türük şeklinde idi. Vambéry'nin bu tetkikini Munkacsi Bernat da kabul ve izaha çalışmıştır. Bu söz türemiş, mahlûk, insan manâsına geldiğine göre Ural-Altay kavimlerinde bu şekilde tesmiye tarzına pek çok tesadüf etmekteyiz : Çeremisler kendi kendilerine Mari derler; bu kelimenin manâsı adam, erkektir. Züryenlerin kendilerine verdikleri Komi ismi de adam manâsına gelir. Lapların diğer bir ismi de Almaç yâni adamdır. Tunguzların müşterek bir ismi yoktur. S yada yaşayan Tunguzların ismi B Boyadır ki bu sözün manâsı adam Yenisey Ostyaklarının ismi Di o manâsı adamdır. Daha sonra hem aynı manâda isimlerin Votyak, Mo vin ve hattâ Macar adlarında da m demiç olduğunu görmekteyiz. Dem oluyor ki Ural-Altay kavimlerinde san manâsına gelen kelimeler a zamanda kavmin ismine delâlet mektedir. Munkacsi Türk kavimler den Altay-kisilerin isimlerini de z retmekte ve bu ismi de aynı kateg ye dahil etmektedir.

Gerek Vambéry'nin bu izahı gerek Munkacsinin bu tefsiri kabul dilmek üzere iken ortaya yeni kaların çıkması Türk sözünün a artık tereddüt etmeden ilim âlem meydana çıkarmıştır.

Malûmdur ki Çin Türkistanı Uygur Türklerine ait bir takım met ler elde edilmisti. Alman âlimlerinc F. W. K. Müller'in neşrettiği Uigu serisinin ikinci cildinin metinleri sında Türk sözünün geçtiğini ve rada bir kavim ismi gibi değl mar olan bir söz olarak kullanıldığını g mekteyiz. Burada kelime erk türk linde geçmekte olup kudret, kuv manâlarını ifade etmektedir. İşte radaki kuvvet manâsına gelen sözü ile Türk kavim isminin aynı o ğunu ilk defa olarak 1912 de von Coq ileri sürmüş, sonra meşhur â Thomsen de bu ciheti kabul etmiş

En sonra 1927 de Németh de ciheti daha etraflı bir surette isbat miştir. Nemeth'in ileri sürdüğü r şudur : Türklerde hâkim unsur, kabile fazilet, şecaat, cesaret gibi nâları taşıyan isimler alırdı. Peçer lerin başkabilesinin adı Erdem'dir. ğuzların başkabilesinin adı Kayıdır.

Türk tarihini araştıracak olu daima hâkim unsurun kendi adını bi kavimlere teşmil ettiğini görü

288

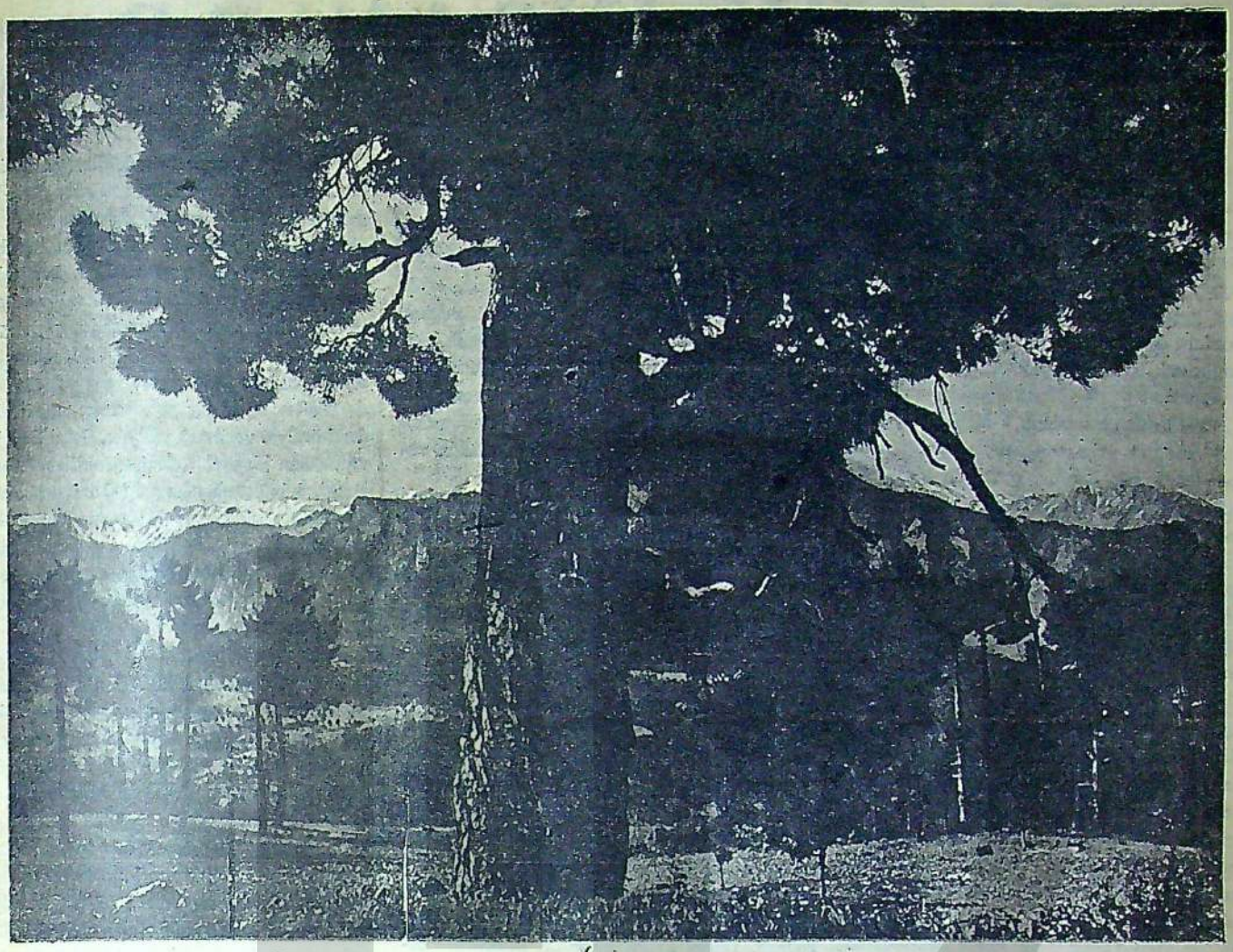

Memleket manzaralarından: Toroslarda namron yaylası

Bu isimlerin bu şekilde yayılması etnografik değil tamamile siyasî bir mahiyettedir.

Milâttan önce 176 senesinde Hun hükümdarı Çin imparatoruna yazdığı mektupta itaat altına aldığı kavimleri sıraladıktan sonra «bu suretle bütün bunlar Hun oldular.» demektedir.

Batı Hunları da bir çok kavmi idareleri altına aldıkları vakit bu kavimlerin hepsi de Hun adile adlanmıştı. Bundan dolayıdır ki Bizans tarihleri Batı Hunlarının inkırazından sonra evvelce onlara tâbi olan Utigur, Kutrigur, Saragur, Onogur v. s. kavimlerin hepsini Hun adı altında zikreylemişlerdir.

Macarlar Avrupaya gelirken yedi kabileden ibaretti. Bunlar arasında Macar adlı kabile baş kabile olduğu için hepsi de bu isim altında tanınmışlardır.

İşte Türk adı da bu suretle yayılmıştır. Biliyoruz ki Orta Asyada Türk adını taşıyan büyük bir kavim geniş bir hâkimiyet kurmuştu. Onlara tâbi olan bütün kavimler de tabiî bu ismi almışlar ve Türk hâkimiyetinden sonra böyle geniş bir hâkim unsur meydana çıkmadığından Türk adının yayılış izleri silinmemiş, bilâkis genişlemiştir.

Türk sözünün garba daha doğrusu Anadoluya yayılmasında en mühim âmil olanlar da Selçuk Türkleridir. Şark İslâm kaynakları devletleri kuranın isimlerile adlandırmaktadırlar. Bundan dolayı Selçuk oğullarını da bu şekilde adlandırmışlardır. Halbuki Anadolu Selçükleri kendileri için böyle bir isim kullanmış değillerdir. XI inci asırda yâni Selçük oğulları zamanında eserini yazmış olan Kâşgarlı Mahmud eserinde Selçük diye bir kavim ismi kaydetmemektedir. Selçük oğullarile harpler yapmış, gönlaşması, istekler sebette bulunmuşlukları ve delilikleri üzeçuk oğullarından bahsederlerken bu tâbiri kullanmayıp sadece Türkler demektedir.

Şimdiye kadar neşrettiğimiz yazılarda türkçülüğe ait veya yardımcı mahiyetinde olan malûmat verdik. Gelecek yazımızdan itibaren de asıl mevzua gireceğiz. Her ele aldığımız mevzuu üçe bölerek tetkik edeceğiz. Evvelâ tarihini, sonra bugünkü vaziyetini izah ederek nihayet nasıl olması lâzım geldiğini arzedeceğiz. Bu yazılarımda siyasî türkçülük mevzuu yoktur. Çünkü siyaset zamana göre ayak uydurmak demektir. Ben ise zamana uymak değil zamanı kendime uydurmak azmi ile yaşadım ve yaşıyorum.

289

Hüseyin Namık ORKUN

—ında sakla) ıyor.

(1) «La Sagesse et la Destinée» Ve hepsi ve Kader» isimli eserinde.

291

OLGUN INSANLAR

II

Yazan :
Dr. Mustafa Hakkı
Akansel

Olgun insan olmak için lâzım olan şartlar daha bitmedi. Yukarda saydıklarımız manevî ve ahlâkî şartlardır. Yani, kâmil insan yetiştirmeğe mahsus tarladır. Şimdi, bu tarlaya tohum ekmek lâzım. Çelebi insan haline gelmek isteyenlerin ve yukarda sayılan vasıfları kazanmış olanların bunları meyvalandırmak için ne yapmaları icabettiğini sayacağım:

Yalnızlık ve sessizlik - Montaigne, bundan dört yüz sene evvel, şöyle yazmış : (İnsan ömrü çok kısadır, onun da yarısından fazlası, çocukluk, uyumak, eğlenceler ile geçer. Beyni ve ruhu beslemek için çok az vakıt kalır. Öyle iken, insanların çoğu, bu kalan az müddeti de laklakıyat ile geçirirler, ne yazık!). Schopenhauer: (Cemiyet hayatını sevenler, umumiyetle, kafaca fakir olanlardır) diyor. Goethe, 1779 da, Shiller'e şöyle söylemiş: (Kat'î bir yalnızlık ve sessizlik olmazsa, beynimden hiç bir mahsul alamam). Gene: (Hayatta büyük olan işler, yeşermek ve serpilmek için, sessizliğe muhtaçtır); Gene:(Cemiyet hayatından çekilmeyen, ve yalnız kalmak için cebir kullanmayan insan mahvolmuş demektir) demiştir. Fransız filozofu Louis Lavelle'in 1933 de çıkan (La Conscience de Soi - kendini bil) isimli çok güzel bir eseri vardır. Bu kitabı okuduğum için ona çok minnet duydum. Şucümleleri ondan aldım: (Kendi üzerine kıvrılmasını, sert bir kabuk içine girer gibi, tam bir yalnızlık içinde kendisini kapayıp, kendi nemasının tohumunu, kendi kuvvetinin, kaderinin sırrını keşfetmesini bilmeyenler, bu dünyada hiç bir büyük iş göremezler). (Evvela, kendi iç varlığımızın bütün kuvvetlerini toplamalıyız, onların sağlamlığını denemeliyiz, ondan sonra, halk arasına çıkmalıyız). (Bir insanın kıymeti, onda bulunan. hatta cemiyet hayatında bile, yalnız kalabilme kudretile, ve onu besleyen iç ateşile ölçülür). (İnsan, evvelâ, öteki insanlar arasında yaşar, fakat, (İç dünyası) nı keşfettiği vakit, yalnızlık, onun için, bir (mabed - tapınak) olur. (Hakikî dünya, fikirler dünyasıdır, eşya dünyası değil. Fikirler âlemine girer girmez nurlandığımızı anlarız, kendi mahiyetimiz, kaderimiz, takip etmemiz icabeden hareket tarzı, diğer yaratıklarla münasebetlerimiz bize, akıcı bir ışık içinde ayân olur, görüşümüz neş'elenir, azmimiz miknatıslenir. Bu âlemi terk eder etmez de, tekrar, tabiatın kör kuvvetlerine teslim ediliriz, ve artık, esirliğimizden, sefilliğimizden başka bir sey duymayız. Ancak bu görülmez dünyaya geri döndüğümüz vak[illegible] namma ka[illegible] niden bula[illegible] her ad[illegible]

bir dünyaya sokarlar, ve ruhumuz, orada ebedî hayata doğar). Portekizin sevimli diktatörü Salazar: (yalnızlık ve sessizlik içinde, insan daha iyi düşünür, hâdiselerin arasındaki münasebetleri daha iyi kavrar, daha olgunlaşır) diyor. Bir türk yazıcısı, galiba Yakup Kadri olacak, (yalnızlık kavilerin vatanı, zayıfların gurbetidir) demiştir.

Fikir hayatı — Pascal: (İnsanlığın bütün şeref ve haysiyeti Düşüncededir) yazmıştır. Bacon: (Ilk önce dimağî nimetleri arayın) demiştir. Keza: (Hakikat bizi zengin etmez, fakat hür yapar) demiştir. Leonardo Vinçi: (Hazların en kibarı (anlamak hazzı) dır demiştir. Emerson: (Hakikatı öğrenmenin sırrı şudur: her insandan öğrenebileceğimiz bir kaç şey vardır, işte, ben, bu şeylerde, onun talebesiyim) diyor. Eflâtuna göre, insanlar üç çeşittir. Bir kısmı yalnız arzu, istek ile hareket eder. Bu gibiler hırslıdırlar, şehvet isteklerini, zengin olmak isteklerini yerine getirmek için koşarlar, didinirler, maddî menfaat peşinden durmadan atılırlar, lüks ömür sürmek isterler. Bu isteklerin sonu gelmez. İkinci kısım insanlar, muzaffer olmak, şöhret kazanmak isterler. Onlar, mâlik olmaktan ziyade, nam peşinde koşarlar. Üçüncü kısım insanlar ise ki pek azdır düşünmekten, öğrenmekten, anlamaktan hoşlanırlar, onlar, ne mâl, ne de şân isterler; yalnız bilgi ararlar, çarşıyı, pazarı, harp meydanlarını bırakıp, yalnızlık ve sessizlik içinde, düşüncenin sâkin ışığını ararlar. Bunların ıradeleri bir alev olmaktan ziyade bir ışıktır. Böylelerin yetişmek istedikleri liman, kuvvet ve nüfuz değil, hakikattir. İşte, bu gibilere hakimler, âkıller, kâmil insanlar derler. Bunlar kenarda kalırlar, dünya, onları kullanmaz.

Pic de La Mirandole, bundan üç yüz sene kadar evvel, şu çok güzel düşünceyi yazmıştı: (Allah, Âdem babamızı yarattıktan sonra, ona hürriyetini verdi ve şunu söyledi: Seni yer yüzüne salıverdim, etrafına dikkatle bak. Seni, ne gökte, ne de yerde yarattım; ne fânî, ne de ebedî yaptım. Sana, kendi kendini yükseltmek, kendi kendini yenmek kudretini bahşettim. Sen, hayvan menzilesine kadar da inebilirsin, ilâh mertebesine kadar da çıkabilirsin).

İngiliz filozofu Addison: (Sokrat için derler ki: O, felsefeyi, insanların arasında bulundurmak için, gökten yere indirdi. Bekendilerine vere[illegible] söyle söylenilmesi, benim de dam manâsına gelir. Lâpi[illegible] felsefeyi, kitap evlerin[illegible] yaydı).

Renan: (Asrımız pek âdidir. Onun ben, on altıncı, on yedinci asırlara, Eski manlara sığınıyorum. O devirlerde, güzel, vimli, âdil ve asîl olan her şeyden ke bir fikirler cenneti yaptım. Ben, kafa bu cennete güvenerek, bütün kazâ ve lara meydan okurum. Ruhumda, çeşit düşüncelerimden yaptığım, gönül alıcı cennet bağı vardır) diyor.

Volter: (Hiç bir şey, insana, tahsil dar hürriyet veremez) yazıyor. Gene (En yük adam kimdir? Romanın meşhur K ri mi, büyük İskender mi? Biri, şu verdi: Hiç şüphe yok ki Newton'dur). polyon da, fikrin maddeye galebesini anlatmak istemiştir: (Topun icadı, De liği mahvetti, matbaanın icadı da, içtimaî teşkilâtı yıkacak).

Okumak — Her şey gibi, beyni de lemek lâzımdır. Bu, (okumak) la olur. lek sahibi olup hayatı kazanmak için mağı kastetmiyorum: Ondan da daha bir gaye için mukabilinde hiç bir gözetmeden, yalnız dimağın ufuklarını nişletmek, öğrenmek ve anlamak iht tatmin etmek, hulâsa, olgun insan gelmek için okumak ve bundan ze bilmek lâzımdır. Riyaziyeci Darloux ki: (Hekimlik, mühendislik gibi müsbet lerle uğraşanlara da edebiyat ve felse mak lâzımdır; çünkü, hattâ müsbet de bile, pek yükseklere çıkmak için, şarttır. Yalnız bu sayede, insan, genişliğine ve tenkit fikrine sahip o P. Souday yazıyor (1), (Münhasıran ilme ait bir mektep, ancak Tekn başka bir şey yetiştiremez. O zaman, nesi daha bol olan yeni bir orta-çağ daha yaşamış oluruz. Kendi mesl kitaplardan başka, tarih, felsefe, e okumıyan bir zekâ, zarurî olarak, ufuklu kalır, düşünüşünde genişlik, kemesinde doğruluk olamaz. Ker tinin tarihini tetkik etmeyenler de, denizde çalkanıp giden gemiler gibi, cak liman bulamazlar). Eski Yunan larından biri: (hayatta istediğim bi sâkin bir bahçe ortasında bir evc içinde de mükemmel bir kütüphane) Eflâtun, Aristot'un evine: (Okuyuc dermiş. Bacon: (Kitaplarda, akıllı la, hayatta ise budalalarla konuşu za, (Bazı kitaplar tadılır, bazıları dumda içilir, bazılarını çiğnemek ve mek lâzımdır) diyor. Goethe: (Her zel bir şiir veya bir nesir okuyun: zün o günkü parçasına güzel ko

(1) Paul Souday: (La Société Esprits - Büyük Zekâların Meclis eseri.

288
290

olursunuz) diyor. Büyük Yurt şâirimiz
i Namık Kemal de pek çok okurdu, arap-
acemce, fransızca bilirdi. Ziya Gökalp da
çok okurdu. Birbirine zıt fikirler bu-
an ciddî eserler arayın, tâ ki, beyniniz,
ayyen ve biricik bir fikre saplanıp kal-
n, kaskatı donup kalmasın (kristallize
sın), böyle olursa, büyüyüp serpilemez.

Haddinden fazla okumak — Schopen-
r: (haddinden fazla okumak, kendi ka-
zın düşünmek kudretini giderir, bir
kası bizim için düşünür) diyor. Bilhassa
nız bir kişinin eserlerinden başka bir şey
mazsa bu tehlike büyüktür. Gothe:
ayattan, kitaplardan daha çok şeyler öğ-
im) diyor. Gene: (Tebehhur (eruditon-
ı kırk yaran meslek okuması) denizi insanı
ar ve kısırlaştırır) diyor. Gene: (Bütün
ların mahsullerini gördüm, koca koca ki-
lar hatim ettim: yalnız bir şey öğrendim,
da, insanların pek budala olduklarıdır. Fa-
bunu öğrenmek için, yanı başımdaki so-
ktan daha öteye gitmeğe lüzum yokmuş)
r.

En kibar ve en temiz zevk — Zekâya
edî neş'e) de demişlerdir. (Zekâ, bir ne-
kıvrak, ince, tedbirli neş'edir) diyenler de
muştur. İnsanın bedeninde en asîl uzuv,
şüphesiz ki (beyin-dimağ) dır. Onun
n, onun isteklerini yerine getirmek, zevk-
rin, hazların en yükseğini verir. 25 birinci
n 1518 de Ulrich de Hutten'ün şu sözü,
ihlere geçecek kadar mühim görülmüş-
: (Ey fikir hayatı, ve onun vaitleri için
mak zevki!). P. Souday: (hakikî medeniyeti büyük şâirler ve büyük fikir adamları
mıştır. Her şey (Deha) kelimesile hulâsa
lebilir. Biz, her şeyi onlara borçluyuz.
lara müsavi olamayan, fakat onları an-
bilen bizler için, yaşamanın bir kıymeti
sa, bu, ancak, onlar sayesindedir) diyor.
con: (Zekâ nimetlerini arayın: alt tarafını
lik olarak bulursunuz, veya, az çok ge-
siniz. Ezelî neşe akıl ve hikmettedir) di-

Güzel Ömür — Eflâtun: (Ömür, tabiatın
yesidir, fakat, güzel bir ömür, akıl ve
kmetin (sagesse) hediyesidir) diyor.

Roma filozofu Senek: (Akılsız insan, bü-
dünyaya sahip olsa, gene mes'ut ola-
. Daha başka şeyler arar, bir türlü
nun olamaz) diyor. Bacon: (Gamlarla,
vetlerle dolu olan bir ömre yüksek bir
nlik ve dürgunluk veren şey, zekâdan
kıran felsefedir) diyor. Goethe de: (güzel
ömür, kazanılması için her dakika gayret
edilen bir zaferdir) diyor.

Hakikî saadet — Aristot: (saadet, yalnız
anlara mahsus olan bir hassanın tatmi-
nde olabilir. Yalnız insanlara mahsus olan
sa ne olabilir? Tabiî, düşünme hassası,
dır. O halde, insanın hakikî saadeti akıl
hikmet hayatındadır. Bu, insana mahsus
şeref ve kudrettir) diyor. Schopenhauer
(İsteğin (arzu) sonu gelmez: bugün biri-
tatmin et, yarın on tanesi çıkar, istek, fu-

Suâvi

Yazan: **Dündar AKÜNAL**

İsyan dolu ruhiyle alev saçtı o zulme;
Bilmezdi hayatında nedir şahsa eğilme.

Zulmün eli ükemdeki feryadı boğarken,
Hürriyet uzakarda henüz nazla doğarken,

Bir gün iki yüz altmış adam mavnaya bindi (*),
Çarpışması hürriyet için, millet içindi.

Jstünde bugün baykuş öten bir sürü mermer
Altmış sene evvelki fedakârlığı söyler.

Almış ebediyet onu can verdiği anda
Hâlâ suya sinmiş kanı çağlar Çırağan'da!

Yurdumda doğan gayesi bir din gibi ulvi
HÜRÜM, dedi, hürriyete can verdi SUÂVİ.

Dündar AKÜNAL

(*) Bak : İ. H. Danişmend; Cumhuriyet Gaz (30-9-941).

karaya verilen sadaka gibidir: onun sefaletini ertesi güne kadar devam ettirir. İsteğin tatmini, hiç bir vakıt insanı memnun etmez: bir hırsın yerine getirilmesi, çok zaman, saadetten ziyade felâket doğurur. Aristotun hakkı var: akıllı insan (hakîm) zevk peşinde koşmaz; belki, kaygıdan ve elemden kaçmak ister). diyor. Gene: (İnsanlar, nurlu bir dimağ sahibi olmaktan ziyade zengin olmak için didinirler. Halbuki, bir ferdin saadeti, maldan ziyade kendi mahiyetindedir. Hırslarımızı tanırsak, onları daha iyi yenebiliriz. Dünyanın büyük hârikası, dünya fâtihi değil, kendi fâtihidir), (Saadet, cebimizde olandan ziyade, kafamızda olana bağlıdır), (Durmadan yeniden doğan isteklerin işkencesinden kurtulmak için, hayatı akıllıca seyretmek, bütün devirlerde ve bütün memleketlerde gelip geçmiş olan büyük insanların eserlerini okumak lâzımdır. Zekânın, maddî menfaat gözetmeden olgunlaşması, istekler dünyasının yanlışlıkları ve delilikleri üzerinde güzel bir koku gibi yükselir) diyor. Aristot: (Saadet, kendi kendine yetmektir) demiştir. Goethe de : (Saadet, pınarlarda, sessizlikte, sabahların gündelik mûcizesinde, kırların serbest ve ferah havasında, toprağın kokusundadır) demiştir.

Ruh yüksekliği — Bilgiden daha kıymetlidir. Bu dünyada en kıymetli şeydir. Maurice Maeterlinck (1): (Ruh asaleti olmayan bir insanda (iç hayatı) olamaz) diyor. Gene: (Yükselen bir dimağ, mes'ut olan bir Bedenin bilmediği hazları tadar; fakat, kendini ıslah eden, yükselen bir ruh, olgunlaşan bir dimağın tanımadığı neş'elere sahip olur). Gene: (En sevdiğim bir insan, bana : (Bu dünyada, en derin, en zaptedilemez, en tatlı sığınak nedir?) diye sorsa, ona, derhal şu cevabı veririm: varlığını, yükselen ruhunun sığınağında sakla) diyor.

(1) «La Sagesse et la Destinée - Hikmet ve Kader» isimli eserinde.

291

Türkü

II

Saksı oldum, çiçeklerim kurudu,
Bahçe oldum, yabanotlar bürüdü,
Bana doğru yalnız eller yürüdü.
Boş yollara gözüm dikili kaldı,
Ve her akşam boynum bükülü kaldı.

★

Yıldızları senin için dizerdim,
Mecnun olup, aklım sende gezerdim,
Sana neş'e verir, seni üzerdim.
Hiç susmazdım, değiştirdin huyumu,
Pınar oldum, yalnız sen iç suyumu.

★

Ardınsıra kanat vuran kuş olsam,
Dilinde ses, gözlerinde yaş olsam,
Sen ölmeden mezarına taş olsam.
Sen rüzgâr, ben sarı yaprak olayım,
Sen estikçe biraz daha solayım..

Emin ÜLGENER

Olgun İnsanlar — İşte, Olgun, Kâmil, Çelebi İnsan, Fransızların (élite) dedikleri insanlardan olabilmek için lâzım olan şartları saydım. Görüyorsunuz ki, Olgun İnsan haline gelmek çok zor. Fakat, mükâfatı da o derece yüksektir. Yüksek dağların tepelerine çıkmak çok güçtür, lâkin, oralardan seyredilen manzaralar bir ömre bedeldir. Bir Fransız yazıcısı: (İnsanların beyinleri, muayyen bir dalga uzunluğu üzerine kat'i ve değişmez surette yaralanmış birer radyo alıcı makinesine benzer, onları o dalga uzunluğundan başka bir dalga uzunluğuna atlatan rehberler kitaplardır.) diyor. Bu yazının güttüğü gaye budur.

Milletlerin terakkisinde olgun insanların tesiri — Niçe: (Bizim için yaşamak, bütün benliğimizi, her okuduğumuz şeyi ışık ve alev haline getirmektir) diyor. Bizim en olgun İnsanımız, Namık Kemalimiz, vatan için, her dokunduğu şeyi ışık ve alev haline getirdi. En sonra da, bir pervane gibi, kendi elile tutuşturduğu bu alev içinde yandı gitti. Fakat, bu fedakârlık boşa gitmedi: Ondan, Türk milletinin benliği, şuuru, düşüncesi doğdu. Volter: (Bir millet düşünmeğe başladı mı artık, hiç bir şey onu durduramaz) diyor.

Prf. M. Muret: (İngiliz mekteplerinde, eski Yunan ve Roma edebiyatını okuturlar (buna bizde (Hümanizma) diyorlar). Sebebi: Eski Yunan ideali, insanın, bedence ve akılca asîl olmasını isterdi. Eski Roma ideali ise, insanın, insan hürriyetile ve büyük bir devletin vatandaşı olmasile iftihar etmesini emrederdi. İşte, İngilizler, bu iki mefkûreyi miras gibi aldılar. Bunlar, her iki imparatorluğun büyük işler görmelerine sebep oldular) diyor. Eflâtun: (Halk arasında, az olmakla beraber, bir takım (İlâhi İnsanlar) a tesadüf olunur. Bunlarla sohbetin kıymetine baha biçilemez. İyi bir hükûmet idaresi altında yaşayan yurddaşlar, kendilerini ahlâk bozukluğundan kurtaran bu gibi yüksek ruhlu insanları kendilerine rehber yapmalı ve onları, karalarda ve denizlerde aramalıdırlar), demiş. (En iyi tarihçiler, en kıymetli içtimaiyatçılar, hep, asırlar boyunca, bu fikir etrafında kitaplar dolusu mütalâalar yürüttüler. Onlar, daima, hakikî bir medeniyetin en lüzumlu âmili (mümtaz sınıf) olduğunu ve terakkinin bu (olgun insanlar) sayesinde yapıldığını iddia ettiler). Georges Duhamel: (Sağlam, iyi kanunları olan ve iyi idare edilen bir millet, bütün gayretile, bir (olgun insanlar-mümtaz sınıf-élite) yetiştirmelidir. Bu sınıfın vazifesi: Bilgiler hazinesini muhafaza etmek ve onu arttırmak, memleketi idare etmek, kanunları yapmak, adaleti tevzi etmek, milletin emniyetini temin etmek, hastalıkların önünü almak veya onları tedavi etmek, fabrikalarda ve tezgâhlarda çalışan kalabalığı idare etmek, sanat eserleri yaratmak, tarihi yazmak ve hesapları tutmaktır). Pr. Muret: (Mümtaz sınıf, yalnız mâzinin hürmeti içinde teşekkül eder; iyi bir istikbal hazırlamak için, mâzinin hürmeti ve aşkı lâzımdır) diyor.

Muret diyor ki: (Hümanizma, İnsanlığın devam ve sebat eden benliği, şuurudur). Ben de, şöyle düşünüyorum: Türk tarihi, edebiyatı, şiiri, felsefesi, musikisi, sanatı, hulâsa (Türk Kültürü), Türk milletinin devam ve sebat eden benliği, şuuru, gururu ve yükselmesinin en mühim âletidir. Bu da, ancak, Namık Kemal, Ziya paşa, Şinasi, Ali Süavi gibi zeki, bilgili, ahlâklı, yüksek ruhlu, hulâsa, olgun insanlar yetiştirmekle olur. Eflâtun, bundan iki bin sene önce şöyle düşünmüştü: (Umumî memurlukların yolunu, câhilliğe, ahlâksızlığa, budalalığa kapamak, en istidatlıları seçmek ve onları, hükûmet salâhiyetini, milletin menfaatını gözeterek, yapmağa hazırlamak, işte, siyasî felsefenin esası budur). Osmanlı Devletinin büyük tâlisizliği, en baştakilerin uğursuzluğu, dejenere olması yüzünden, çok vakıt, en yüksek memurluklara böyle olgun insanların gelemeyip, meydanın dalkavuklara, budalalara, ahlâksızlara, hin oğlu hinlere kalmasıdır.

(Koç bey), meşhur risalesinde: (Padişah iyi olursa, âlem serapâ nizam bulur, fena olursa, ağaçlar yeşillenmez, yerlerde ot bitmez) diyor; ne kadar derin ve doğru bir düşüncedir! En baştakiler fena olursa, devlet, susuz ve gübresiz kalmış nârin bir fidan gibi kurur.

Evet, bize, iliklerine kadar yurdsever Türk, Türk kültürüyle yuğurulmuş, Türk ırkının devam ve sebatına îman etmiş, zeki, bilgili, yüksek ahlâklı ve yüksek ruhlu, kûtî, ne komedya ve ne de hâile oynamayı tenezzül etmeyen, kavıtsız ve sartsız ide (mefkûre) sahibi: vekil, meb'us, hekim, hendis, yüksek rütbeli subay olmadan vel, olgun insan olan adamlar çok lâzım Eğer böyle olmazsa, yakın tarihimizde b bol bol ve nefretle gördüğümüz, dalkavu lukla yükselmiş, âdi ruhlu, budala, ve c iğrenç canbulcudan yakamızı sıyıram Ve memleket te inkıraza sürüklenir.

Dr. Mustafa AKANSEI

18 İkinciteşrin 1941, Fat

Vecizeler

Başkalarına öğüt vermek istiyenler l dilerine verilen öğüdü hüsnü telâkki et lidirler.

CATON

★

Kâmil adam, hürriyetini muhafaza tezyit için ihtiyaçlarını tahdid etme bilendir.

SCHOPENHAUER

★

Dikkat edelim ki ihtiyarlık yüzümüzd ziyade aklımızda çizgiler husule getirmes

MONTAIGNE

★

Nakdi bir yardımın kıymeti mikda da değil zamanında ve lüzum hasıl old vakit yapılışındadır.

LA BRUYERS

★

Hakkımda ve lehimde söylenecek büti nutuklara ! vicdanımın şehadetini te ederim.

CICERON

★

Saadet her yerdedir ve hiç bir y değildir: Onun târifi henüz yapılmamıştı

SIZERANNE

★

Hâfızadan mahrum bir kafa, muh olmıyan müstahkem bir mevkie benzer.

NAPOLEON I

★

Kalp paraların en kalbi olduğu ha dalkavuk belki de dalma tedavülde kalac tır.

D'AUSSONVIL

292

İlteriş Kutluk Kağan

Yazan :
Nejdet Sançar

Çinin, ırkımıza karşı asırlarca tap ve tatbik ettiği bir siyaset vardır : lâh kuvveti ve askerlikle alt edemeği Türkleri, milliyetlerini unutturarak enmeğe uğraşmak.. Çinliler, Türk ens ve beyleri arasına geçimsizlik humları atmak ve güzel Çin prensesrini Türk iline göndermek suretile gayelerine varmağa uğraşmışlardır. siyasetin, tarihimizin şanlı bir faslı an Gök Türk'ler çağında büyük bir stalıkla tatbik edildiğini görüyoruz :

552 tarihinden itibaren Türkistan âkimiyetini elerinde bulunduran Gök urk er, Çını de tepeledikten sonra, ıncı asrın ikinci yarısında Asyanın güçlü devleti haline gelmişlerdi. akat Çinin meşnur siyaseti, yedinci sırdan itibaren Gök Turkleri kuvvetden düşürmege başladı. Günden güne çlerini kaybeden Gök Turkler, 630 Çinden buyuk bir darbe yediler : tarihte Çinliler, evvelce kendilerini çok kereler tepelemiş olan, doğu anı Kıyen'yi hiyle ile yendiler ve esir iler. Turk ilinin doğu topraklarına suretle sahip olduktan sonra, siyalerine devam ederek, asrın ortasından itibaren bütün Gök Türk yurdunu geçirdiler.

Türklük için büyük bir esirlik çabaşlamıştı. Bu çağ 680 yılına kadar, rdü. Bu müddet içinde istiklâli kurmak için yapılan bir kaç hareketi hiler şiddetle bastırdılar. Artık Çin r, Türk ırkını yok etmek için bütün nazlıklarını kullanıyorlardı. Onlan bu kurnazca siyasetlerine aldanan ürk prens ve beyleri, kendi adlarını akıp Çinli beylerin Çince adlarını acak kadar, milliyetlerini unutmaya aşlamışlardı. Çin baskısı altında ezilen letin de Türklüğü, yasası, varlığı akaretlere uğruyor, sefalet ve fakirlik ürk ilini kemiriyordu. Türk milleti istikbali kapkaranlıktı.

İşte bu kara çağda, Türklüğün çinden bir nur, yeni bir güneş doğdu: ök Tüklerin doğu hanları hanedanın İlteriş Kutluk, Türk milletini yok olmaktan kurtarmak için silâha sarıve 680 yılında dağa çıktı.

Bu isyan, tarihimizin en büyük diselerindendir. Çünkü yarım asır ünü, birliğini ve otuz yıl istiklâlini aybetmiş olan; yurdu, kağanı kalmıyan; namuslu kızları halayık, asîl erkek çocukları kul yapılan şanlı bir millet, bu isyanla, yok olmaktan kurtulmuştur.

İlteriş Kutluk, milletinin istiklâlini kurtarmak için dağa çıktığı vakit, yanında ancak on yedi er vardı. Irkının kahramanlık, azim, enerji gibi büyük meziyetlerini şahsında toplamış olan İlteriş, koca bir devleti yıkmak teşebbüsüne bu kadar küçük bir kuvvetle başladı. Fakat az zamanda erlerinin sayısı arttı. Yıllardanberi Çin zulmü altında inliyen, eski şanlı günlere ve istiklâle hasret çeken Türkler, Türkistanın bu büyük çocuğunun açtığı ihtilâl bayrağının altına toplanmağa başladılar. İlteriş, önce yetmiş, sonra yedi yüz ere malik oldu. Artık Gök Türk istiklâl savaşı başlamıştı.

Asker

- General H. E. Erkilet'e saygılarımla -

Mukaddes varlığın en kavi sözü,
Hakkın, hakikatin nüfuzlu gözü,
Vatanın düşmana sonuncu sözü,
Cephede haykıran vicdandır asker!

En nurlu bir fecir, kıpkızıl şafak;
Göklere çekilen sihirli bayrak;
Dağda yel, ovada bir kızıl ırmak;
Dalgası dinmiyen ummandır asker!

Tarihin kalemi onun elinde,
Atalar kılıcı onun belinde,
Zafer, kahramanlık onun dilinde,
Dillerde canlı bir destandır asker!

Sarsılmaz imanı, dimdiktir başı;
Yurdunu kıskanır çatıktır kaşı,
Yeğitlik katığı, feragat eşi,
Vatana her zaman kurbandır asker!

Mehmet ÜLKÜCÜ

Gönlü Türklük sevgisile çarpan kahraman İlteriş, önce milleti yeni baştan - ataların töresince - düzene koydu. Onlara millî ruh ve heyecan verdi. Zaten büyük bir davanın hallinde, milletçilik ateşi denilen mukaddes alevden nur ve enerji alınmamasına imkân var mıydı? Bu sayededir ki, ataların töresince düzene konan onun sayıca az erleri, üstün düşman kuvvetlerine karşı yiğitçe vuruştular.

İlteriş Kutluk ve on yedi arkadaşının silâha sarılmasiyle başlıyan Gök Türk istiklâl savaşı bir yıl kadar sürdü. 681 yılı, yarım asırlık kara çağı kapayan mukaddes bir tarih oldu. Türk istiklâli yeniden kazanılmıştı.

Bu tarihten sonra İlteriş Kutluk, Gök Türklere on yıl kadar kağanlık yaptı. Millete istiklâlini kazandırmış olan kahraman İlteriş, hayatının bundan sonraki yıllarında istiklâl kadar büyük diğer bir vazife, Türk birliğinin tahakkuku, için çırpındı. Çin hâkimiyeti çağında Türk boylarının çoğu dağılmışlardı. Kutluk, kendi milletinin ve devletinin parçaları olan bu dağınık boyları toplamak için at üzerinden hiç inmedi. Bazıları çok güçlü olan bu beylikler üzerine kırk yedi yol asker yürüttü, yirmi savaş yaptı. Her çarpışma birliği biraz daha tamamlıyor, Turkluk eski halini alıyordu. İlteriş kagan, bir yandan bütün Turkleri bir bayrak altına toplamağa uğraşırken, bir taraftan da büyük düşman Çine indirdiği darbelerle hem atalarının öcünü çıkarmış oluyor, hem de milletini zenginleştiriyordu. En son batı Turklerinin de büyük bir kısmını birliğe sokmak başarısını gösterince, Türk istiklâlinin kurtarıcısı, ayni zamanda Türk birliğinin kurucusu oldu.

Gök Türklerin bu büyük çocuğu tanrısına kavuştuğu zaman, ondan milletine armağan üç eser kaldı: İstiklâl, Türk birliği ve eşsiz bir kahraman olan küçük oğlu Kül Tiğin.. Onun ulu vücudünü, diğer sayısız Türk yiğitlerile birlikte sinesinde uyutan Türkistan ve Türklük bu üç eserin hatırasını asırlarca sakladılar. Bundan sonra da asırlarca saklıyacakları gibi..

Nejdet SANÇAR

Yazı Dili münakaşaları

Yazan :
Ali Canip Yöntem

(Başı geçen sayıda)

Yeni lisancılar, bu mütalealariyle, şunları anlatmak istiyorlardı :

1 — Başka dillerden türkçeye geçen kelimelerin Osmanlı âlim ve ediplerince fasih sayılan asılları değil, halk tarafından kullanılan şekilleri yazı diline geçirilmelidir: galebenk, adem, gavga, âyine, dürbin... değil, kalabalık, adam, kavga, ayna, dürbün.. yazmalı. Ve şuna inanmalı ki halkın değiştirdiği bu şekiller, dilimiz için en doğru kelimelerdir.

2 — Esasen türkçe olduğu hâlde, halk tarafından terkedilmiş olan ve bugün gene halk tarafından bilinmeyen kelimeleri canlandırmağa çabalamak, tekâmül kanununa uygun değildir. Artık yazı dilinde sayru, gözgü, üsrük lafızlarını kullanamayız Bunların yerine hasta, ayna, sarhoş kelimelerini kullanabiliriz. Çünkü bugünkü halk dilinde ancak bunlar yaşıyor.

3 — Her dilde olduğu gibi türkçemizin de kendine mahsus bir tecvidi vardır. Bu tecvit Türk halkının telâffuzunda canlı olarak yaşamaktadır. Ediplerin, muharrirlerin vazifesi halkın konuşmasına kıymet vermek, ve kelimelerin ahengini o konuşmaya göre tesbit etmektir.

4 — Her dilde kelimelerin bir de estetik mahiyeti vardır ki bunun tayini ancak millî edip ve şairlere aittir. Konuşma dili, yazı diline geçtikten sonra bir kelimenin güzel veya çirkin olması, güzel türkçe ile şiirler, romanlar yazan şair ve edipler tarafından meydana çıkarılır. Yâni mes'elenin bu kısmı bir ilim işi olmaktan ziyade bir edebiyat işidir.

İstimzacın «Terkiplerde ve cemilerde ikilikler» bahsi, yeni lisancıların görüşlerini daha fazla aydınlattığı için buraya geçiriyorum:

«Başka lisanlarda yalnız kelimelerde ikilikler vardır. Eski türkçe fazla olarak terkiplerde, cemilerde, edatlarda da ikilikler yapmıştır. Bu müstesna halin neticesi olarak memleketimizde âdeta bir birinden ayrı iki lisan tekellüm olunmuştur. Avam, âlimlerin yazdığı kitapları asla anlamamış. Kendi yazıcıları tarafından yazılan Âşık Garîb'leri, Köroğlu'ları okumuş, kendi ruhundan kopan mânileri, destanları terennüm etmiş, kendi muhayyilesinin doğurduğu efsaneleri, masalları anlatmış ve hâlâ anlatmaktadır. **Arapça, acemce terkipler, cemiler, edatlar arapça ve acemce kelimelere iptidaî şekillerini muhafaza için müstahkem kaleler vazifesini ifa etmiş, lisandaki bedaatin intişarına, ahenkteki güzelliğin taammümüne mani olmuştur.**

Avam, arapça, acemce kelimeleri kabul ederken temsile çalışmış, fakat bu lisanların terkiplerini, cemilerini, edatlarını asla kullanmamışlır. Avama bu gibi terkipler gösterildiği zaman ya (mülâzım-ı evvel, mülâzım-ı sanî) terkiplerinde olduğu gibi (evvel mülâzım, sanî mülâzım) şekillerine sokmuş, yahut iki sefinenin isimleri olan (feth-i bülent, nüvid-ı fütuh) terkiplerinde olduğu gibi büsbütün tahrif ederek (yedi bölen, delik kütük) kılıklarına sokmuş, (seri ateşli top) tâbirini (sarılı top) yapmıştır. Bu misallerden meydana çıkıyor ki avam daima kullanacağı terkiplere (manâsı anlaşılır) bir şekil vermiştir. Seri ateşli yerine çabuk ateşli denseydi şüphesiz değiştirmiyecekti. Çünkü manâsı anlaşılmış olacaktı.

Yeni lisancılar, türkçenin her safhasında avamın kullanışını lisanın selikasına daha muvafık buldu. Bir lisan canlı kelimelerden, canlı kaidelerden canlı ahenklerden terekküp eder. Başka lisanlardan alınan kaideler, ahenkler ölüdür... Eski türkçe ecnebi terkipelri, cemileri, edatları kullanmamış, hiç bir lisanda bulunmayan bu hasta ikiliği kabul etmemiş olsaydı şimdi bütün ecnebi kelimeler tamamiyle türkçenin tecvidine, bedaatine tevafuk etmiş olacaktı. Bugün elimizde son derece sağlam ve güzel bir lisan bulunacaktı. Fakat bizden evvelkilerin ehemmiyet vermedikleri hakikatlere bugünün evlâtları olan biz, kıymet vereceğiz. Bir lisan diğerinden kelimeler alabilir. Bunları da kendi tecvidine, bedaatine göre temsil eder. Lisanın tecvit ve bedaati avamın selikasında görülür. Feyizli ve müterakki bir edebiyat avamın selikasını tatbik ederek lisanın inkişafına bâdi olur.... **Başka lisanlara ait kaideler, tecvitler, ahenkler türkçede muzur kapitülâsyonlar kabil dendir. Bu imtiyazları atarak yabancı kelimeleri temsil etmek ve bu temsilde avamın teşkil ettikleri kelimeleri nümune tanımak yeni türkçenin vazifesidir.... Yeni türkçenin eski türkçeden hem daha güzel hem daha faydalı olduğu şimdiye kadar gösterilen misallerden anlaşıldı. İlmin, felsefenin bütün bu teminlerine istinat ederek biz şiddetle iddia ediyoruz : İstikbal yeni lisanındır.»**

Genç, yaşlı hemen bütün muharrirlere gönderilen bu borşüre yukarda işaret ettiğimiz gibi - bir kaç genç edipten başka kimse cevap vermedi Bunun başlıca sebebi millî duygunun o yıllarda henüz yaygın bulunmamasıdır. Eğer böyle olmasaydı muharrirler arasında bu derece alâkasızlık görülmezdi.

Fakat.. Aradan bir yıl geçmeden Yeni lisan davası-bilhassa genç edipleri meşgul etmeğe başlayınca telâş başladı. İstanbul matbuatı ciddî ve mizahî, Yeni Lisan aleyhtarı yazılarla doldu. Az zaman sonra bize katılarak türkoloji sahasında hakikaten değerli tetkikler yapan ve memleket içinde ve dışında kendisini tanıtan Fuat Köprülü o zaman pek gençti. Otoritelerin edebiyat âleminde muhafaza eden edebiyat-ı Cedidecilerden henüz kurtulamamıştı. İşte bu sebebe binaen bize karşı en çetin mücadeleyi o açtı Meselâ, 16 şubat 1327 tarihli ve 108 numaralı Servet-i Fünun'da (Yeni Lisan) başlığı altındaki makalesinde şunları yazdı :

(... Ve işte bu nokta-i nazardan muhakeme ederek anlıyorum ki büyük şairlerimizin, en mümtaz nasirlerimizin hattâ istihfafkâr bir surette lâkki ettikleri «Yeni Lisan» gürültüsü manâsız bir hevesten, neticesiz bir teşebbüsten ibarettir. Büyük bir edibimiz, yeni lisanın kabulü takdirinde türkçe bir satır bile okumıyacağını müstehzi bir ifade ile söylediği zaman yeni lisanın sukut-u zarurisi hakkındaki kanaatimin bir kat daha teeyyüdünü hissettim... Fena kullanılmış, yerinde istimal olunamamış bir kaç terkibi vesiyle ittihaz ederek, bazan hatta zarurî olarak kullanılması icap eden terkiplerin de lâğvını isteyen bir hareket addediyorum. Yeni lisan

294

aftarları, terkiplerde hiç bir güzellik
evcut olmadığını, onların istimal e-
nemesiyle lisanın hattâ daha gü-
leşeceğini iddia ediyorlar. Bu iddi-
ın kolay kolay ispat olunamıyacağı-
mutekıdim. Nesirde Cenab Şeha-
din'in, Halid Ziya'nın biemsal bir
ın-u sanatle sarfettikleri terkipler,
eriya aheng-i ifadeye okadar yar-
ediyor ki san'atin bu derece-i ih-
nı önünde hayran kalmamak nüm-
olamıyor. Bugünkü neslin en
imtaz şairi Ahmed Haşim :

ar-ı aba dizilmiş, sükûn ile bekler
n-u maha'dalan pürhayal leylekler
vada bir gölü tanzir eder sema bu gece,
a böcekleri guya nücumdur yekser.

'ni yazdıkça, yeni lisan taraftar-
ı ne kadar bağırırlarsa bağırsınlar
ab» kelimesini kamus-u beyanımız-
an çıkarmağa muvaffak olamazlar...)

19 Şubat 1328 tarihli ve 1091 numaralı Servet-i Fünun'da neşrettiği ürklük ve Yeni Lisan) başlıklı ya-da da şunlar okunur :

(... Meselâ Cenab :

'ek terk-i nayzar-ı hazen
l-i saf-ı bahre indim ben.

sralarında kullandığı (Nayzar-ı ha-
ı) terkib-i ahenktarı yerine, aynı
net-i musikiyeyi haiz nasıl bir ke-
e kullanabilirdi?... Eski neslin bu büyük siymalarıyle yeni neslin Ah-
ed Haşim, Yakub Kadri gibi en
imtaz san'atkârları tarafından şid-
etle düçar-ı hücum olan (yeni li-
cereyanı, öyle zannediyorum ki
gün saha-i san'atte katiyen adem-i
ıvaffakiyetle neticelenecektir.

İstanbul'da tekellüm edilip ede-
lisanın ıstıfasiyle nezih ve necip bir
evki kazanan üslup ve kelimatı, İs-
nbul şivesindeki bedaate göre isti-
' edeceklerini söyleyen bu gençler,
enç Kalemler'de mütemadiyen neş-
kleri Altın Destan'larda bunun ta-
nen zıddına hareket, ve hattâ -
nu biliyor gibi - onların nihayetle-
ne birer lûgatçe ilâve ediyorlar. Bu-
ı garabetini ve manâsızlığını izah
ersem zaittir...) (1).

(1) Fuat Köprülü'nün burada tariz etti-
(Altın Destan) Ziya Gökalp'ın Genç Ka-
r'de çıkan destanıdır ki, az zaman son-
kendi şekil ve ruhunda Genç Edipler ta-
dan manzumeler yazılmasına sebep ol-
ur İlk sayısı 12 temmuz 1917 de intişar
Yeni Mecmuada Fuat Köprülü'nün de

Sen

« Nişanlıma »

Sen gönlüme, süs değil, sen aşkıma yâr değil,
Sen emin ol güzelim ömrüme bahar değil,
(ÜLKÜ) yolunda sade bana bir yoldaşsın sen.

Sen bir kudsî şiirsin yollarıma yazılan;
Bunu sakın unutma : Ana yurtta kazılan
Mezarımın başına dikilecek taşsın sen.

Sen bir dişi kuşsun ki sana bağlı ümidim,
Nasip olsaydı da ben seni sarabilseydim;
O zaman bir teselli bulurdu belkı kalbim.

Yalçın kayalıklardan yol alırken vatana,
Belki bir gün seni de kavuşturur Atana,
Beni dağlara salan ulu kudretli Rabbim.

Yusuf KADIGİL

Görülüyor ki ozaman pek genç olan Köprülü Fuat, Cenab ve Nazif gibi Edebiyat-ı Cedide mensuplarının tamamiyle tesiri altında düşünüyor, onların zihniyet ve zevklerinden kurtulamıyordu. Fakat, 19 nisan tarihli makalesinin son satırları, genç edibin bir gün ola, Genç Kalemciler gibi düşünebileceğini hissetiriyordu. Bakınız, Fuad Köprülü'nün bu satırlarını okuyalım:

(Yeni lisan cereyanı, sadeliğe doğru mütemadiyen ilerleyen lisanımızın bu

bu mahiyette güzel şiirleri vardır! Genç Kalemler, Yeni Lisan namiyle yazı dilinde türkçe kaidelerini hâkim etmek mücadelesini yaparken aynı zamanda Millî Edebiyat mes'elesini de ortaya atmıştı. Fuat Köprülü 5 mayıs 1327 tarihli ve 1041 numaralı Servet-i Fünun'da (Edebiyat-ı Milliye) başlığı altında neşrettiği maladede buna da itiraz ederek şunları yazmıştı :

(.. İşte edebiyatımızın Babil Kulesini andıran sisli ve muzlim saha-i kıyl-ü kali üzerinde boş akislerle sürüklenen yeni fikir, hususiyet-i ruhiyesini, tahassüsat-ı samimesini musavver bir edebiyat murat etmek isteyenler, «Felsefe-i San'at» müellifinin ırk muhit, an nazariye-i münderisesine hâlâ kani olanlardır... Bence bu gibilerinin en büyük kabahati, ancak yirminci asırda dünyaya gelmeleridir.)

Fuat Köprülü bu gençlik hatasını gene kendisi, hem de kemaliyle tashih etmiştir.

«Edebiyat-ı Milliye» fikri, şüphesiz, izalesi elzem addettiğim bu mahdut tarz-ı telâkki lerden biridir.... 'Edebiyat-ı Milliye ile bir ırkın hususiyat-ı ruhiyesini, tahassüsat-ı samimesini musavver bir edebiyat murat etmek isteyenler, «Felsefe-i San'at» müellifinin ırk muhit, an nazariye-i münderisesine hâlâ kani olanlardır... Bence bu gibilerinin en büyük kabahati, ancak yirminci asırda dünyaya gelmeleridir.)

Fuat Köprülü bu gençlik hatasını gene kendisi, hem de kemaliyle tashih etmiştir.

kinci bir Ahmed Şuayyib olmak tehlikesinden kurtararak hakikî ilim adamlığına doğru yürümüş, nihayet hepimizin bildiği ve takdir ettiği gibi Türk Edebiyatı tarihinde bir mütebahhir olmuştur.

Edebiyat-ı cedide ustatlarının yeni lisan hakkında neler düşündüklerini ve neler söylediklerini de biraz araştıralım : Hak gazetesinin 89 No. ve 28 Mayıs 1328 «10 Haziran 1912» tarihli nüshasında Cenap Şahabettin «Oğluma ikinci mektup» başlıklı makalesinde bir vesile bulup şunları yazmıştı :

«.... Bak «bu yakınlarda Selânik'te bir yeni lisan çıktı, ahd-i karipte kaide-i arabiye ve farisiye üzre yapılmış izafetler istimâli bir alâmet-i irtica olacak... Bugün elime kalemi alınca «Terakki-i Edebiyat» mı, yoksa «Edebiyatın terakkisi» mi yazayım, kestiremiyorum. Hasbel'itiyat birinci terkibe meylederken kulağıma «Beyaz Kule» den bir ses geliyor : «Efendi, Vatan sağır kef istiyor»... O zaman lerzelerle kalem elimden düşüyor. Görüyorsun ya, oğlum, mesalik-ı meşhureden hiç biri tamamiyle mahzurdan salim değil..»

Yeni lisancılar Cenab'ın bu müstehzi yazısını cevapsız bırakamazlardı. Hak gazetesinin 121 No. ve 29 Haziran 1328 «12 Temmuz 1912» tarihli nüshasında neşredilen makalede denildi ki :»

«Yeni lisan... Siz bunu arzu buyurduğunuz neviden baştan aşağı yeni bir şey mi zannettiniz. Hayır efendim, asla öyle değil... Yeni lisanın menbaı» hadsî intuitif» türklüğün hiç bir zaman «Kozmopolit» olmıyan, yalnız Türk kalan vicdanıdır; bu «şuursuz» bir halde idi; lâkin «Enderun Argosu» nun en yüksek iki heykeli olan Veysi ve Nergisi'nin bütün hiyanetlerine rağmen Fernand Gregh'in tâbirine göre insanî birer şahsiyete mâlik olan edipler bundan çok uzaklaşmadılar. Nihayet Şemseddin Sami Bey, galiba otuz seneden ziyade var, «üç lisandan mürekkep bir lisan olamıyacağını» ilk defa olarak söyledi... Sonra, bundan on beş sene evvel de Cahit Bey «Lisaniyat» ı daha esaslı bir tarzda tetkik edince : «Muhtelit lisan olamaz; Osmanlıca bugün türkçedir, ve ne kadar ecnebi kelimat karışacak olursa olsun yine türkçedir, türkçeden acemceden, arapçadan alınmış bir takım kelimatın ihtilâtından meydana gelme musanna bir lisan, zihayat olamaz» demiş, «teessüf olunur ki lisanımıza arabî ve farisî kelimelerle beraber arabî ve farisî kaideler de almışız» diye teessürünü gösermiştir. Görüyorsunuz ki «her lisan cezirlerinden değil, tasarruflarından mürekkeptir» hakikatini iddia eden yeni lisan istediğiniz yeniliklerden değil, eski.. pek eski.. türklük kadar eski.. hiç «fem-i mahrur-u nemidan-ı hayata bir cur'a-i sahbâ-yi terahhum» dökecek kadar yenilik ibraz eden kaleminiz bunu, bu eskiliği kabul eder mi. Hâşâ. Buyuruyorsunuz ki : «İlk nümunelerini gördüğüm zaman adına yeni lisan demeksizin Halide Hanım bunu yazıyordu, demiştim.»

Ah evet, Halide Hanım bunu yazıyordu; Halide Hanımdan asırlarca evvel Sinan Paşa, Koçi Bey, daha sonra Akif Paşa, Şinasi, Cahid buna pek yakın yazıyorlardı. Hele yüzlerce sene evvel Mercimek Ahmed, onbeş senedenberi de Emin Bey gibi, hadsî türklükten alâkasını aslâ kesmiyenler tamamiyle yeni lisanla yazdılar.. «Dağır kef» sahipleri bütün bunları gösteriyordu; görmiyenler de varmış.... Yeni lisan için buyuruyorsunuz ki : «Bütün Türkleri ikiye ayıracak» bana, kalırsa aziz üstad, şimdiye kadar ikiye ayrılmış olan türklüğü bir yapacak.. Ve artık kamus deryalarına dalarak «Minare» ye benzeyen «İnare» leri, «hiçti» sisteminde «Zişti» leri meydana çıkaran ve Harunürreşid'in huzurunda bir iğnenin gözünden bilmem kaç tane iğne geçiren adamın meharetine pek benzeyen tuhaflıklarıyle zavallı lisanımızın safiyetini bulandıran edipler kalmıyacak.....»

Cenab Şehabeddin buna Hak gazetesinin 138 numaralı ve 17 temmuz 1328 «30 Temmuz 1912» tarihli nüshasında bir cevap verdi. Bu cevabın sonuna doğru şunları yazmıştı..

«Yalılar'da yeni lisan çıkmış dedikleri zaman, yemin ederim ki, hiç hayret etmedim. Yeni lisan vefat etmiş haberini aldığım gün de şaşacak değilim. Yeni lisan dediğiniz mahlûku tul-ü hayata namzet görüyorsunuz. Bu münasebetle hatırıma gelen fıkracığı hikâye edeyim : maslûp Cevher Ağa otuz bir mart hâdisesinden bir kaç hafta evvel bir rüya görmüş, tâbir ettirmiş; muabbir demiş ki :

— Ömrünüzün sonunda yüksek bir makamda bulunacaksınız.

İşte, zalim olsam, sizin hülyanızı da böyle tefsir ederdim....»

Cenab'ın bu müstehzi satırları kadar gafil olduğunu, istikbalin kendisinden ne acı bir şekilde intikam alacağına akıl erdiremediğini çok açık gösteriyor.

Şehbal mecmuasının 55 No. 15 Haziran 1328 «1912» tarihli nüshasında Süleyman Nazif «bir mes'ele i müebbede» başlığı altında bir makale yazmıştır. Bunda şunları söylemektedir :

«... Edebiyat-ı Garbiyye ile tecdid-i muarefe ettikçe lisanımızın yeni elfaz ve terakibine teallûk eden işlerin müşted olacağını tasdik eden tekessür eder zannediyorduk. Hele Osmanlıca türkçesini dünyanın en güzel ve mükemmel lisanları meyanında is'at için her biri müzeyyen bir kameri itilâ olan vasf-ı terkibilere böyle nağmeni surette lisan-ı harp edilece kimsenin hatırına gelmezdi. Acem kabiliyet-i fıtriyesini bir ahenk-i resnuvaz ile Turkun kamus-u beyanına faze eden bu terakib-i mubarek - Babiâli nin İtalya tecavüz-ü sefilesi hakkında bile reva görmediği bir şiddet ve taassupla hudud-u beyan haricine atmak günahtan daha namakbul ve daha namakul bir hareketür.... Avrupanın havasıla anlamadığı şey elfaz değil, ibarat değil, terakib değil, fikâdır. Lisan ne kadar tasfiye edilirse edilsin, türk-u ıraki tarlasının hududu-u museccelesini geçemeyen bir koyun malumat sahibi bir şehriyi anlayamaz. Duşize-i ırfanı herkesin narin-i ışık yisine ithal etmek istiyen niyyatı mutanzene esnadı, maarifin eşkal-i tecelisini küçültmekle değil, izahının dairesini büyültmekle ve yalnız bu çalışmakla temin-i maksat edilebiler.

Yeni lisan denilen tarzda yazılmış manzumelerden Mehmet Âli Bey'in Intikam şiirlerini lezzetle okudum. Bundaki muvaffakiyeti temin eden, şairin tarz-ı münteri değil tevkaiade olan ıktidarıdır... Selanik'teki bile Cenab Şahabeddin'in yeni hâkimiyetindeki kilk-i Galib, Sultan Abdülhamid'in dest-i tahakkümünde ki asâ-yi tegallüp değildir. Kolay kolay

Ali Canip Yöntem

— Devam edecek —

Sahibi ve Neşriyat Müdürü
ORHAN SEYFİ ORHON

Basıldığı yer : Cumhuriyet Matbaası - İstanbul

296

Seçme, güzel şiirler

KUĞULAR

Örtüyor sahili akşam rengi,
Gölde dalgın geceden bir buğu var.
Öpüşürken suların âhengi,
Geliyor, hüzne bürünmüş, kuğular..

Mavi ay doğdu o durgun sulara,
Hâlelerden örülürken korular.
Kıyı, yorgun, dalıyor uykulara;
Gidiyor, hüzne bürünmüş, kuğular.

S. CENAN

YAZ SONU

BAYAN (F. YILDIZ'A)

Dün çiçekten çiçeğe buse taşıyan rüzgâr
Bugün niçin yapıyor tabiatla şu cengi?
Güneşte çehre donuk, denizde bir hiddet var,
Gök, yağmurdan biriken bulanık sular rengi,

Ağaçların muhabbet kucaklıyan gölgesi
Şimdi geride kalan izlere kefen olmuş!
Dargın dargın çıkıyor kuşların bile sesi
Biraz evvelki neş'e baktım her yerde solmuş!

Yalnız biricik şey var yazdan kalıp solmıyan;
O da ilk sevişmenin açtığı hatıralar!
Birer katre melâldir onlar ruhta uyuyan
Gözler hemen yaşarır ne vakit uyansalar!..

Çorlu : Ferhat ERKOÇ

BAYRAK MARŞI

Dalgalan haşre kadar fecre renk veren bayrak
Damarlarımda vuran kanı bir kat daha yak.
Gölgende bir cennetin huzurunu duyarım
Yüksel ki semalara ülküm kalmasın yarım.

Şehitlerin kanından aldık kırmızımızı
Göklerden kopardık biz ayla yıldızımızı

Ne hudutsuz deryalar yalçın kal'alar aştın
Asırlarca zaferle sınır sınır dolaştın.
Mağrur olsan da yeri Türklüğün namususun
Nazlı dalgalanmana canımız feda olsun..

Şehitlerin kanından aldık kırmızımızı
Göklerden kopardık biz ayla yıldızımızı

Tacettin ÖZARI
1940
Karşıyaka

İSTANBUL!..

Yeşil, zümrüt yakanda avunsun diye acım,
Sana geldim sorma gel, haralıyım [*] İstanbul.
Dert anlıyan bir dize, bir kucağa muhtacım,
Kalbimden vurulmuşum yaralıyım İstanbul!.

Varlığımla can dedim beslediğin ülküye,
Sen neden dudak büzdün çağırdığım türküye?..
Çakma gergin kaşları bana bir özge diye
Beş dumanlı kafların meralıyım İstanbul!

Yıllar boyu özleyip aradığım hayalmiş,
Yalnız benim gönlümde yeşil bir gölge kalmış,
Güvendiğim dağları derler şimdi kar almış,
Düşmandan, dosttan götü karalıyım İstanbul!.

Kim dedi gurbet elde çırpınarak inleyim?..
Yandım ateş içinde, geldim ki serinleyim..
Bırak ki öz derdimi beş yazıp beş dinleyim..
Gönülden fırtınalı, boralyım İstanbul!..

Elmas YILDIRIM

[*] Haralı - nereli demektir.

YOLLAR

Yollar hatıramın yaslı kalbidir,
Yollar ki inleyen gönül gibidir,
Yollarda bulurum istediğimi;
Yolar sanki bana bir sevgilidir..

Yollar ufuklarda tüten bir duman,
Yollar gözlerinden içtiğim bakış..
İçimde titreşir ve zaman zaman;
Yollar sonsuzluğa giden bir akış..

Yollar beni her an bağlıyor sana,
Yollar kirpiğinden süzülen yaştır,
Hasreti alev örülen cana;
Yollar ki en yakın bir arkadaştır..

Arif Hikmet PAR

ÇINARALTINDA MEHMETÇİK

İhtiyar bir kayanın üstünde yağız Mehmet,
Aksettirdi dağlara gür paydos borusunu.
Çınar gölgelerine yayıldı Mehmetçikler.
Bağdaş kurup yiğitler terlerini sildiler.

Her çınarın altından ayrı bir ses geliyor,
Kimi mani okuyor, kimi türkü söylüyor,
Kimisi derd yanıyor, kimi anıyor yardan,
Kimi de su içiyor kana, kana pınardan.

Yahya GÜRPINAR

MİLLİYETÇİ BERGİLER